

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN 2018 YILINDA
UYGULANMAYA BAŞLANAN LİSELERE GEÇİŞ SİSTEMİ İLE İLGİLİ
FAALİYET GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ**

Seyfettin AKINCI

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Erkan DİNÇ

Uşak

Eylül, 2019

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN 2018 YILINDA
UYGULANMAYA BAŞLANAN LİSELERE GEÇİŞ SİSTEMİ İLE İLGİLİ
FAALİYET GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ**

Seyfettin AKINCI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Erkan DİNÇ

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN 2018 YILINDA UYGULANMAYA BAŞLANAN LİSELERE GEÇİŞ SİSTEMİ İLE İLGİLİ FAALİYET GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

Seyfettin AKINCI

İlköğretim Ana Bilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eylül 2019

Danışman: Prof. Dr. Erkan DİNÇ

Ülkemizde öğrencilerin ortaöğretime geçişinde istedikleri okullara girebilmeleri için 2017-2018 eğitim öğretim yılında adrese dayalı kayıt ve Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav olmak üzere yeni sistem (Liselere Geçiş Sistemi) getirildi. Bu çalışmanın amacı sekizinci sınıf öğrencilerine uygulanan ve kamuoyunda Liselere Geçiş Sınavı olarak bilinen bu yeni sistemle ilgili sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2018 yılında uygulanmaya başlanan Liselere Geçiş Sistemi ile ilgili ne tür faaliyetler yaptıklarını, öğretmenlerin görüş ve önerilerini de kapsayacak şekilde açıklamaya çalışmaktır.

Araştırmanın çalışma grubunu çeşitli illerde MEB'e bağlı devlet okullarında görev yapan ve tamamı da ilköğretim sekizinci sınıf derslerine giren 14 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Verilerin toplanması için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak öğretmenlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlara göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun yeni Liselere Geçiş Sistemi'nden memnun olmadıkları

belirlenmiştir. Öğretmenler yeni sistemi eski TEOG sistemiyle de karşılaştırarak TEOG sisteminin çok daha iyi olduğunu belirterek TEOG sistemine dönülmesini gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca yeni sınav sisteminde sadece % 10 kadar bir öğrenci diliminin merkezî sınav puanıyla en iyi okullara yerleştirilip geriye kalan çoğunluğun ise sınav puanıyla tercih yapmayarak adrese dayalı kayıt sistemi kapsamında adresine en yakın okullardan birine tercih yapmak zorunda kalmaları önemli bir sorun olarak görülmektedir. Sınav sisteminin ve isminin sıklıkla değiştirilmesi de eleştirilen konular arasında olup sınav sistemini ve ismini köklü değiştirmek yerine sistemde görülen aksaklıkların ve eksikliklerin giderilerek sistemin güçlendirilmesi daha faydalı olacağı belirtilmiştir. Bunların dışında öğretmenlerin tamamına yakını kaynak kitap kullanmanın ve aldırmanın yasak olmasına rağmen kendilerinin buna uymayarak kaynak kitaplar kullandıklarını ve öğrencilere aldırıldıklarını dile getirmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından dile getirilen görüşler LGS'nin beğenilen tek yönü T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük testinde soruların soru tarzları yani soruların ezber bilgi sormanın ötesinde anlamaya, yorum yapmaya ve kavramaya dayalı tarzda olması sayılabilir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda; sosyal bilgilerdeki haftalık ders saatlerinin yetersiz olduğu, öğrenci başarılı da olsa adrese dayalı kayıt sisteminden dolayı birçok öğrencinin istemediği okullara kaydını yapmak zorunda kaldığı, okullarda materyal eksikliği olduğu, velilerin bilinçsiz olup çocuklarıyla yeterince ilgilenmedikleri, merkezî sınavda T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ait soru sayısının ve katsayının düşürülmesinin sosyal bilgileri itibarsızlaştırdığı, okullardaki başarı seviyesinin genel olarak düştüğü gibi sonuçlara da ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak yeni sistemin gözden geçirilerek belirtilen söz konusu eksikliklerin ve aksaklıkların giderilmeye çalışılması önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Sosyal Bilgiler, Liselere Geçiş Sistemi, Adrese Dayalı Yerleştirme Sistemi, Merkezî Sınav, LGS, Öğretmen Görüşleri*

ABSTRACT

SOCIAL STUDENTS TEACHERS 'OPINIONS AND SUGGESTIONS ON THE TRANSITION SYSTEM TO HIGH SCHOOLS PUT INTO PRACTICE IN 2018

Seyfettin AKINCI

Department of Elementary Education

Uşak University Institute of Social Sciences, September 2019

Advisor: Prof. Dr. Erkan DİNÇ

In order to enable students to enter the schools they want during their transition to secondary education, a new system (Transition System for High Schools) was introduced in 2017-2018 academic year in Turkey. The aim of this study is to try to explain the activities, opinions and suggestions of the social studies teachers about the new system which is known as the transition to high school which is applied to 8th grade students in the public in 2018 and to include the.

The study group of the research consists of 14 social studies teachers who work in public schools in various provinces. Teacher in the study group attend middle school 8th grade classes. In order to collect data, a semi-structured interview schedule was prepared to conduct interviews with teachers.

According to the results of the study, the majority of social studies teachers were not satisfied with the transition to the new high school system. By comparing the new system with the old one, the TEOG System, the teachers stated that the TEOG system is much better and that they should return to the TEOG system. In addition, in the new exam system, it is seen that only 10% of the students are placed in the best schools with the central exam score and the remaining majority do not have chances make school choices with their exam scores and have to choose one of the schools

closest to their address within the scope of the address-based registration system. Frequent changes of the exam system and names are among the criticized issues and it is stated that instead of changing the exam system and its name radically, deficiencies and defects in the system might be eliminated and the system will be more beneficial. Apart from these, almost all of the teachers stated that although they are forbidden to use and ignore the source books, they do not obey this and they use source books and they have the students ignored. The views expressed by social studies teachers are one of the most admired aspects of LGS. In the History of Revolution and Kemalism test, the question is that the questions are based on understanding, commenting and comprehending beyond asking questions.

In line with the opinions of the teachers participating in the interview; weekly hours in social studies are insufficient, even if the student is successful because of the address-based registration system, many students do not want to register in schools, lack of material in schools, parents are unconscious and not enough attention to their children, T.C. It has been reached that the decrease in the number of questions and the coefficient of the history of Turkish Revolution and Atatürkism course discredit the social studies and the level of success in the schools has decreased in general.

Based on the results of the research, it was proposed to review the new system and try to eliminate the mentioned deficiencies and problems.

Key words: *Social Studies, High School Transition System, Address Based Placement System, Central Examination, LGS, Teacher Opinions*

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Tezli Yüksek Lisans Jüri ve Enstitü Onayı

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı 154007016 numaralı öğrencisi Seyfettin AKINCI'nın "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 2018 Yılında Uygulanmaya Başlanan Liselere Geçiş Sistemi İle İlgili Faaliyet, Görüş ve Önerileri" adlı tezi 26/09/2019 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Prof. Dr. Erkan DİNÇ	
Üye	: Prof. Dr. Adem SEZER	
Üye	: Doç. Dr. Yasin DOĞAN	

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Uzun yıllardan günümüze dek okullarda kademeler arası geçişte sınavlar yapılmaktadır. Bu sınavların yapılma sebebi şüphesiz milyonlarca öğrencinin varlığı ve de her öğrencinin daha iyi daha donanımlı ve daha nitelikli bir okulda okumak ve eğitimini devam ettirmek istemesidir. Ortaöğretime geçişte öğrencilerin istedikleri okullara yerleştirilmesi için MEB tarafından merkezî sınavlar yapılmaktadır ve bu merkezî sınavlara bir milyonu aşkın öğrenci girmektedir. Böylesi büyük bir öğrenci kitlesinin sınavı önemseyip sınava hazırlanması ve bu öğrencilerin ebeveynlerinin de çocuklarının sınava hazırlıklarını yakından takip edip onlarla ilgilenmeleri konunun ne kadar önemli olduğunun görülmesi için yeterli olmaktadır. Araştırma konusu olarak ele aldığım merkezî sınavın ve sistemin yürürlüğe yeni girmesinden dolayı konuyla ilgili araştırma ve araştırma sonucunda elde edilen olumlu veya olumsuz tüm bulgular sistemin daha da iyileştirilmesi açısından önemlidir. Çünkü ülkemizde yıllardır yerine oturmuş ve değişmeyen bir eğitim ve sınav sistemi maalesef ki bulunmamaktadır. Bunun sebebi olarak da şüphesiz yeni getirilen her sistemde uygulamalar sonrası beklentileri tam ölçüde karşılamayıp bazı sıkıntıların ve eksikliklerin görülmesinden ve buna bağlı olarak da MEB tarafından görülen eksikliklerin giderilerek daha iyi daha yeni bir sistemin getirilmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmamızın da ortaöğretime geçiş noktasındaki eğitim ve sınav sistemimizin daha da iyileştirilmesine önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmamda yüksek lisansa başladığım günden tezimi bitirdiğim ana kadarki her aşamada emeğini, eşsiz tecrübelerini, değerli bilgilerini ve zamanını hiçbir şekilde benden esirgemeyen ve çalışmayı bitirmemde büyük katkılar sunan kıymetli danışmanım Prof. Dr. Erkan DİNÇ'e minnetle teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek lisansa başladığım dönemde Uşak Üniversitesi'nde derslerimize girerek değerli bilgi ve birikimlerini bize sunan değerli hocalarıma; çalışmamı yapabilmem için değerli vakitlerini ayırarak görüşmeye katılan ve görüşmelerde samimi ve açık cevaplar vererek çalışmamı önemli katkılar sunan öğretmenlerimize; çalışmamı bitirebilmem noktasında beni güdüleyen ve destekleyen arkadaşlarıma; her daim yanımda olarak desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca eğitim/öğretim yaşamımda bugünlere gelmemde büyük katkıları olan ilkokul öğretmenim Hulisi DAVARCI'ya, matematik öğretmeni Muzaffer YILMAZ'a ve üzerimde emekleri olan diğer tüm öğretmenlerime de teşekkür ediyorum.

Seyfettin AKINCI

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Seyfettin AKINCI
Doğum Yeri ve Tarihi : Nusaybin – 21.04.1991
Lisans Öğretimi : Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğretimi : Sosyal Bilgiler Eğitimi (Tezli)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Denevimi

Çalıştığı Kurumlar : MEB / Nusaybin Millî Eğitim Müdürlüğü

İletişim

e-posta adresi : seyfettinakinci@gmail.com

KISALTMALAR

- OKİMS : Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav
- MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
- TEOG : Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş
- AA : Anadolu Ajansı
- OKS : Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı
- LGS : Liselere Geçiş Sistemi
- LGS* : Liselere Geçiş Sınavı
- DYK : Destekleme ve Yetiştirme Kursları
- OBP : Ortaöğretim Başarı Puanı
- EBA : Eğitim Bilişim Ağı
- vb : Ve benzeri

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
ÖZGEÇMİŞ.....	ix
KISALTMALAR.....	x
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLO VE ŞEMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM.....	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
1.3. ALT PROBLEMLER	2
1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
1.5. SAYILTILAR.....	3
1.6. SINIRLILIKLAR.....	4
II. BÖLÜM	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. EĞİTİM	5
2.2. SOSYAL BİLGİLER VE İNKILAP TARİHİ ÖĞRETİMİ	6
2.3. SINAVLA ÖĞRENCİ ALACAK ORTAÖĞRETİM KURUMLARINA İLİŞKİN MERKEZİ SINAV (OKİMS).....	7

2.4. TEMEL EĞİTİMDEN ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ (TEOG) SİSTEMİ VE SINAVLARI	10
2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	11
III. BÖLÜM.....	14
3. YÖNTEM.....	14
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	14
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	14
3.2.1. Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler	14
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	16
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	16
IV. BÖLÜM	17
4. BULGULAR VE YORUM	17
4.1. ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ SINAVLARIYLA İLGİLİ GENEL DÜŞÜNCELER	17
4.1.1. Sınavın Gerekliliği.....	18
4.1.2. Sınavın Zorunlu Olduğu.....	19
4.1.3. Sorunlu Taraflar	20
4.2. LİSELERE GEÇİŞ SİSTEMİ HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELER.....	25
4.2.1. Liselere Geçiş Sistemi'nin Olumsuz Yönleri	25
4.2.2. Liselere Geçiş Sistemi'nin Olumlu Yönleri.....	29
4.3. MERKEZİ SINAVLARA HAZIRLIK SÜRECİNDE ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ.....	29

4.3.1. Merkezî Sınavlara Hazırlık Sürecinde Öğretmen	30
4.3.2. Merkezî Sınavlara Hazırlık Sürecinde Öğrenci	35
4.4. ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENCİLERE DESTEK SAĞLAMA DURUMU ..	36
4.4.1. Öğretmenlerin Ders Dışı Saatlerde Öğrencilerine Destek Sağlama Durumu	36
4.4.2. Öğretmenlerin Okul Dışında (Mesai Dışı) Öğrencilerine Destek Sağlama Durumu	37
4.5. MERKEZİ SINAVLARA HAZIRLIK SÜRECİNDE ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR	38
4.5.1. Öğretmenlerin Okul İçinde Karşılaştığı Sorunlar	39
4.5.2. Öğretmenlerin Okul Dışında Karşılaştığı Sorunlar	41
4.6. ÖĞRETMENLERİN LGS'YE YÖNELİK DİĞER GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ	44
4.6.1. Öğretmenlerin Yaptıkları Faaliyetlerin Verimliliği	44
4.6.2. Öğrencilerin Merkezî Sınavda Gösterdiği Yüksek Başarıyı Öğretmenlerin Nasıl Değerlendirdiği Konusundaki Düşünceler	44
4.6.3. LGS'nin Önceki TEOG Sistemiyle Karşılaştırılması	46
V. BÖLÜM	47
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	47
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA	47
5.2. ÖNERİLER	51
KAYNAKÇA	53
EK 1. GÖRÜŞME FORMU ..	55

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. OKİMS’de ilk oturumda soruların yer aldığı alt testler ve bunların soru sayıları.....	8
Tablo 2. OKİMS’de ikinci oturumda soruların yer aldığı alt testler ve bunların soru sayıları.....	8
Tablo 3. OKİMS’de ağırlıklı standart puan hesaplanırken değerlendirmeye alınacak ağırlık katsayıları	9
Tablo 4. LGS kapsamında yapılan 2019 OKİMS’de alt testlere göre doğru cevap sayısına ilişkin istatistikler	9
Tablo 5. Araştırmada görüşülen katılımcılara ait demografik bilgiler.....	15

ŞEMALAR LİSTESİ

Şema 1. Ortaöğretime Geçiş Sınavlarıyla İlgili Genel Düşünceler Diyagramı.....	17
Şema 2. Liselere Geçiş Sistemi Hakkındaki Düşünceler Diyagramı.....	25
Şema 3. Merkezî Sınavlara Hazırlık Sürecinde Öğretmen ve Öğrenci Diyagramı.....	30
Şema 4. Öğretmenlerin Öğrencilere Destek Sağlama Durumu Diyagramı.....	36
Şema 5. Merkezî Sınavlara Hazırlık Sürecinde Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar Diyagramı.....	39

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU

Eğitim-öğretim faaliyetleri günümüz dünyasında ülkelerin kalkınıp gelişmesinde önemli bir yer tutmaktadır. Eğitim, bir ülkedeki bireylerin hayatlarını daha iyi ve daha verimli bir şekilde yaşamalarını sağlamasının yanında kişilerin bireysel gelişimini de yükselten bir faaliyettir. Bu gelişimi sağlamak için de çeşitli eğitim kurumları oluşturulmuştur. Ülkemizdeki eğitim kurumlarında verilen örgün eğitim Türk Millî Eğitim'in amaçları doğrultusunda belirlenmiş okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim gibi birbirini takip eden kademelerden oluşmaktadır (Çepni ve Çil, 2010).

Eğitim kurumlarındaki kademelerden biri de ilköğretimin ikinci basamağında görülen ortaokul eğitimidir. Öğrenciler ortaokul eğitimini bitirdikten sonra başlayacakları bir üst kademe olan ortaöğretim kurumlarından istedikleri okullara girebilmek için ortaokulda iken merkezî sınavlara tabi tutulmaktadırlar. Ülkemizde ilköğretim veya ortaokulu bitiren tüm öğrencilere yönelik bir merkezî sınav olarak ilk kez 1997'de LGS (Liselere Giriş Sınavı) uygulanmıştır. Bu sınav daha sonra ilköğretim veya o zamana kadarki ismiyle ortaokuldan mezun olan öğrencilerin tümünü kapsayacak bir yapıya dönüştürülmüştür (Dinç ve Akşit, 2014). Öğrenci başarılarının değerlendirilip bu doğrultuda ortaöğretim kurumlarına öğrenci alınması için Millî Eğitim Bakanlığı'nca önceki senelerden günümüze dek farklı isimlerle çeşitli sınavlar yapılmıştır ve yapılmaya da devam edilmektedir. Ortaokullarda 1997 yılından günümüze kadar beş farklı sınav uygulaması yapılmıştır. Bunlar Liselere Giriş Sınavı (LGS), Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS), Ortaöğretime Geçiş Sistemi (OGES- Seviye Belirleme Sınavları), Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) ve 2018 yılı itibarıyla LGS kapsamında yürürlükte olan Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav (OKİMS)'dir.

Devletin resmi haber ajansı (AA) tarafından paylaşılan verilere göre 1 Haziran 2019 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı'nca Türkiye genelinde yapılan OKİMS'e 1 milyon 29 bin 555 öğrenci katılmıştır. Bu denli büyük bir öğrenci kitlesinin girdiği

sınavlar ve bu sınavlar sonucunda öğrencilerin ortaöğretim kademesindeki hangi okullara yerleşecekleri şüphesiz önem taşımaktadır. Merkezî sınavda öğrencilerin sorumlu olduğu alt testlerden birisi de T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersidir. Vatanına, milletine ve değerlerine bağlı iyi vatandaş yetiştirme gibi hedefler doğrultusunda verilen bu ders ülke bireyleri için önem taşımaktadır. Bundan dolayı Liselere Geçiş Sistemi ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerimizin faaliyet, görüş ve önerileri doğrultusunda ulaşılabilecek bulgular Ortaöğretime Geçiş Sınavlarına ışık tutması ve yapılan uygulamaların daha da iyileştirilmesi açısından bu çalışma önem arz etmektedir.

Günümüz dünyasında en gelişmiş refah düzeyi en yüksek ülkelere baktığımızda eğitim seviyeleri ile bir paralellik olduğu görülmektedir. Çünkü ülkelerin gelişip kalkınması artık eğitim seviyesiyle de ilişkilidir. Eğitim öğretim faaliyetlerine yeterince önem vermeyip gerekli yatırımları yapmayan ülkelerin sadece eğitimde geri kalmayıp tarım, sanayi vb. alanlarda da geri kalmaları muhtemeldir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, 2018 yılı itibarıyla yürürlüğe giren ve Millî Eğitim Bakanlığı'nca "Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav" olarak adlandırılan ama kamuoyunda LGS* (Liselere Geçiş Sınavı) olarak bilinen yeni Liselere Geçiş Sistemi ile ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul içi ve okul dışı süreçlerde öğrencilerini bu merkezî sınavlara hazırlamak amacıyla ne tür faaliyetler yaptıklarını ve bu süreçlerde ne tür sorunlarla karşılaştıklarını saptayarak bu husustaki görüş ve önerilerini sistematik bir biçimde ortaya koymaktır.

Araştırma sonucunda elde edilecek tespit ve bulguların bundan sonraki süreçte hem sosyal bilgiler alanına hem de ortaöğretime geçiş sınavlarına öneri ve katkılar sunması amaçlanmıştır.

1.3. ALT PROBLEMLER

1) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin merkezî sınavlar konusundaki genel düşünceleri nelerdir?

2) Sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerini merkezî sınavlara hazırlamak amacıyla ne tür faaliyetler yapmaktadır?

3) Sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerini merkezî sınavlara hazırlarken ne tür sorunlarla karşılaşmaktadır?

4) Öğrencilerin merkezî sınavlara hazırlanması ve ilgili süreçlerle ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri nelerdir?

1.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

MEB tarafından yapılan merkezî sınavlara bir milyon civarında ortaokul öğrencisinin girip sınavı önemsemesi, sınavın bu öğrencilerin daha sonraki yaşamlarını etkileyebileceğinden şüphesiz konunun ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir. Bu yüzden konuyla ilgili yapılacak çalışmalar ve öğretmenlerin düşünceleri önem arz etmektedir.

LGS kapsamında yapılan Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav'ın 2018 yılı itibarıyla yürürlüğe yeni girmesinden dolayı LGS ve OKİMS'le ilgili olarak literatürde konumuzla paralel son zamanlarda yapılan birkaç araştırmaya ulaşılmış olup bu çalışmaların sınırlı sayıda olduğu gözlenmiştir. Literatürde şimdi için daha çok eski sınav sistemleriyle alakalı çalışmalar bulunmaktadır. Ama bu çalışmalar da eski sistemlerle ilgili olup konumuzdan da biraz daha farklı bir konumda bulunmaktadır. Ayrıca literatürde yer alan eski çalışmaların da bazı eksik yönlerinin bulunması ve de öğretmenlerle yapılacak görüşmelerde sağlanacak güven ile birlikte olumlu ve olumsuz bazı farklı sonuçlara ulaşılabileceğinden bulgular sonucunda sunulacak önerilerle bu çalışmanın yapılmasının sistemin geliştirilmesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

1.5. SAYILTILAR

1. Araştırma sürecinde kullanılan veri toplama aracının (görüşme formu) çalışmanın amaç ve kapsamına uygun ve ihtiyaç duyulan verilere erişebilmek için yeterli olduğu düşünülmüştür.

2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sorulara gayet içten ve açık bir şekilde cevaplar vererek görüşlerini ifade ettikleri düşünülmüştür.

1.6. SINIRLILIKLAR

1. Bu araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Araştırmadan elde edilen bulgular, tamamı sekizinci sınıf derslerine de giren 14 sosyal bilgiler öğretmeni ile sınırlıdır.

II. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. EĞİTİM

Eğitim, günümüz dünyasında ülkelerin kalkınıp gelişmesinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Bir ülkedeki bireylerin hayatlarını daha iyi ve daha verimli yaşamalarını sağlamanın yanında kişilerin bireysel gelişimini de yükselten bir faaliyettir. Günümüz dünyasında eğitim faaliyetlerini askıya alan veya önemsemeyen bir devlet yapısına rastlayabilmek çok güçtür. Eğitimi önemsemeyen devletler de dünya üzerinde çok pasif bir durumda olup zayıf devletler arasında yer edinebilmektedir. Devletler gerek çağdaş medeniyet yolunda üst basamaklara ulaşabilmek için gerekse kültürel anlamda bir ülke olarak bütünlüğünü koruyabilmek için gelişmiş ve kendileri için gerekli olan eğitim olgusuna büyük bir gereksinim duyarlar.

Eğitim sözcüğü Latince “educare” kökünden türemekle beraber geliştirmek, büyütme ve yükseltme gibi anlamları ifade etmektedir (Pala, 2006). Bu geliştirme, yükseltme işi bireyi her açıdan da iyi konuma getirmektir. Böylesi önemli bir kavram olan eğitim olgusu, şüphesiz önemsenip üzerinde çalışılması gerekmektedir. Bu yüzden ülkemiz vatandaşlarının yeterli eğitimle donanıp dünya devletleri arasında güçlü bir konuma yerleşebilmemiz için ihtiyaç duyulan tüm çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Eğitim faaliyetleri dünyanın birçok yerinde olduğu gibi ülkemizde de kademeler arası geçişler şeklinde verilmektedir. Ülkemizde sırasıyla ilkokul, ortaokul, lise, üniversite gibi aşamalardan oluşan kademeler bulunmaktadır. Her kademedeki çeşitli dersler olup öğrencilere kazandırılması gerekenler en iyi şekilde verilmeye çalışılmaktadır. Kademeler arasındaki bazı geçişlerde sınavlar da yapılarak başarı durumlarına göre öğrenciler istedikleri yerlere yerleştirilmektedir. Ortaokul kademesindeki önemli derslerden birisi de birçok sosyal bilimi ve konuyu içinde barındıran sosyal bilgiler dersi. Sosyal bilgiler öğretimi sayesinde öğrencilere birçok değer kazandırılmakta ve ülke bireyleri daha iyi bir şekilde yetiştirilmektedir.

2.2. SOSYAL BİLGİLER VE İNKILAP TARİHİ ÖĞRETİMİ

Sosyal Bilgiler ve İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretimi, Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav kapsamında öğrencilerin sınavda sorumlu oldukları değerlendirme testlerinden birisidir. Sosyal bilgiler kapsamı geniş bir alan olduğundan, tüm kesimler tarafından benimsenmiş veya kabul edilmiş tek ve standart bir tanımı bulunmamakla beraber sosyal bilgiler ile ilgili yapılan tanımlardan birisi de Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2005 yılı müfredatında ele alınan sosyal bilgiler öğretim programındaki şu ifadedir:

Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005:2).

MEB'in bu tanımına baktığımızda bu derste birçok sosyal bilim alanının bilgilerinden yararlanılarak öğrencilerin yaşama hazırlandığı söylenebilir.

Dünyayı anlama ve anlamlandırmada eğitim programlarının sürekli geliştirilmesi, gelecek nesillere daha iyi imkânlar sunmak ve öğrencilerin bilinçli vatandaşlar olarak yetiştirilmelerini sağlamak açısından inkılap tarihi öğretimi son derece önemlidir. Bu bakımdan, tarihe duyarlı ve tarih bilincine sahip insan yetiştirmek, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının temel amaçları arasında yer almaktadır. (MEB, 2012)

Ülkemizdeki çocukların demokratik bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak haklarını ve sorumluluklarını bilmeleri, yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri sorunlar karşısında etkili çözüm yolları bulabilmeleri, geçmişleri ile bugünlerini daha kolay anlamaları ve geleceklerini planlamaları vb. birçok özelliği kazandırması açısından sosyal bilgiler dersi önemlidir (Akdağ, 2009). Sosyal bilgiler, bireylere toplumsal değerleri aktarma, toplumda yer alan aksaklıkların çözüm yolları ile birlikte tanıtılması konularında oldukça önemli bir yere sahiptir. Buna dayanarak Sosyal bilgiler dersinin yaşam ile okul arasında bağ kurma görevinin olduğunu da görmek mümkündür.

2.3. SINAVLA ÖĞRENCİ ALACAK ORTAÖĞRETİM KURUMLARINA İLİŞKİN MERKEZİ SINAV (OKİMS)

Sekiz yıllık ilköğretimi bitirdikten sonra öğrencilerin geçeceği ortaöğretim kurumlarından istedikleri okula girebilmeleri için öğrenciler merkezî sınavlara tabi tutulmaktadır. MEB tarafından 2017-2018 eğitim öğretim yılı itibarıyla geçerli olmak üzere yeni bir sistem getirildi. Yeni getirilen bu sistemde ortaöğretime geçişte adrese dayalı sınavsız kayıt sistemi getirilmekle beraber Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav uygulaması da getirilmiştir. Bu yeni sistemde her öğrenci sınavla öğrenci alınacağı belirlenen bazı liseler hariç olmak üzere, adresine yakın olan liseye/liselere tercihte bulunarak sınavsız bir şekilde ortaöğretim başarı puanı esas alınarak kaydını yapabilmektedir. Böylece öğrenciler sınava girmeden de adreslerine yakın bir okula kaydına yapabilmektedir. Ayrıca MEB tarafından her ilde belirli sayıda belirlenen bazı daha iyi nitelikli ve daha donanımlı okullara girebilmek için ise merkezî sınav uygulaması getirilmiştir. Tüm okullara girişte sınav puanı aranmadığı için MEB tarafından yeni getirilen bu sınav sistemine “Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav” adı verilmiştir. MEB tarafından her ne kadar bu isim verilmiş olsa bile ortaöğretime geçişteki bu yeni sınav sisteminin ismi kamuoyunda LGS* (Liselere Geçiş Sınavı) olarak bilinmektedir. Bunun sebebi olarak, yeni sistem ilk açıklandığı zamanlar bazı konuların tam netlik kazanmaması ve MEB tarafından sınav isminin net bir şekilde telaffuz edilmemesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Geçerli sistemle beraber öğrenciler adreslerine en yakın beş okuldan birini seçmektedir ve bu şekilde okul puanı esas alınarak evlerine yakın okullardan birine yerleştirilen öğrencilerin oranı yüzde 90 civarındadır. Geriye kalan yüzde 10 civarındaki öğrenciler ise MEB tarafından sınavla öğrenci alınacağı belirlenen okullara merkezî sınav puanlarına göre kayıt olmaktadır.

MEB tarafından 2019 yılı için paylaşılan Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav Başvuru ve Uygulama Kılavuzu'na göre:

* Listesi ve kontenjanları kılavuzda paylaşılan “Merkezî Sınavla Öğrenci Alacak Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri, Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinin Anadolu Teknik Programları ve Özel Program ve Proje Uygulayan Ortaöğretim Kurumları”na öğrenci seçmek amacıyla sınav yapılmaktadır.

* Tüm okullar sınav puanıyla öğrenci almayacağı için merkezî sınav başvuruları isteğe bağlıdır.

* Engelli öğrenciler için ve de bazı sağlık sorunları bulunan öğrenciler için tek kişilik sınıflarda sınava girme, kişiye özel optik kâğıt hazırlanması, ek süre verilmesi gibi çeşitli imkânlar sağlanmaktadır. Bu şekilde tüm öğrencilerin daha eşit imkânlarda sınava girmeleri amaçlanmaktadır.

* Sınav, 8'inci sınıf öğretim programları esas alınarak sadece sekizinci sınıftaki konu ve kazanımlara göre yapılmaktadır. Sınav, biri öğleden önce diğeri de öğleden sonra olmak üzere iki oturum hâlinde aynı gün içinde yapılmaktadır. Sınavda çoktan seçmeli toplam 90 soru sorulmaktadır.

* Merkezî Sınavda aşağıdaki Tablo-1 ve Tablo-2'de verilen derslerden soruların bulunduğu testler uygulanmaktadır. (MEB, 2019, s.10)

Tablo 1. Birinci Oturum – Sözel Alan

Alt Testler	Soru Sayısı
Türkçe	20
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	10
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	10
Yabancı Dil	10
Toplam	50

Tablo 2. İkinci Oturum – Sayısal Alan

Alt Testler	Soru Sayısı
Matematik	20
Fen Bilimleri	20
Toplam	40

* Sınavda 3 doğru 1 yanlış götürmektedir. Bu madde ile öğrencilerin bilmedikleri soruları rastgele işaretleyip şans faktörü etkisini düşürmeye çalışıldığı söylenebilir.

* Sınav sonuçlarına ilişkin ağırlıklı standart puan hesaplanırken değerlendirmeye alınacak ağırlık katsayıları Tablo-3'teki gibidir.

Tablo 3. Ağırlıklı Standart Puan Hesaplanırken Değerlendirmeye Alınacak Ağırlık Katsayıları

Alt Testler	Ağırlık Katsayıları
Türkçe	4
Matematik	4
Fen Bilimleri	4
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	1
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1
Yabancı Dil	1

Sınav puanları hesaplanırken bazı derslerin kat sayıları 4 iken bazı derslerin ise katsayılarının 1 olması, öğrencilerin derslerden bazılarında olan ilgilerini ve çalışma eğilimlerini azaltabileceği düşünülmektedir.

MEB tarafından 2019 Liselere Geçiş Sistemi'ne ilişkin olarak yayımlanan raporda merkezî sınava giren öğrencilerin derslere göre doğru cevap ortalamaları da verilmiştir. Testlerin soru sayıları ve doğru cevap ortalamaları incelendiğinde sosyal bilgiler kapsamındaki T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük alt testinden öğrencilerin yüksek başarı gösterdiği görülmektedir. Bununla ilgili istatistikler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 4. LGS Kapsamında Yapılan 2019 OKİMS'de Alt Testlere Göre Doğru Cevap Sayısına İlişkin İstatistikler

Alt Testler	Soru Sayısı	Doğru Cevap Sayısı Ortalaması
Türkçe	20	11,75
Matematik	20	5,09
Fen Bilimleri	20	9,97
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	10	6,88
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	10	6,83
Yabancı Dil	10	4,65

2.4. TEMEL EĞİTİMDEN ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ (TEOG) SİSTEMİ VE SINAVLARI

Öğrenci başarılarının değerlendirilip bu doğrultuda ortaöğretim kurumlarına öğrenci alınması için Millî Eğitim Bakanlığı'nca önceki yıllardan günümüze kadar farklı isimlerle çeşitli sınavlar yapılmıştır ve yapılmaya da devam edilmektedir.

Ortaokullarda 1997 yılından günümüze kadar beş farklı sınav uygulaması yapılmıştır. Bunlar Liselere Giriş Sınavı (LGS), Ortaöğretim Kurumları Seçme ve Yerleştirme Sınavı (OKS), Ortaöğretime Geçiş Sistemi (OGES- Seviye Belirleme Sınavları), Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) ve 2017-2018 eğitim-öğretim yılından beri yürürlükte olan Liselere Geçiş Sistemi kapsamındaki “Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav” dır.

Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) Sistemi 2013-2014 eğitim-öğretim yılından başlayarak altı temel ders (Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler-T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Yabancı Dil-İngilizce, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi) için sekizinci sınıf öğretmenleri tarafından dönemsel olarak yapılan sınavlarda bir tanesi merkezî olarak ortak gerçekleştirilen bir sistemdir (MEB, 2013).

MEB'e (2013) göre TEOG (Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş) sınavı ile ulaşılmak istenen amaçlar şunlardı:

- Öğrenci, öğretmen ve okul arasındaki ilişkileri güçlendirmek
- Eğitim sürecinde öğretmenlerin ve okulun rolünü daha aktif hale getirmek
- Müfredatın ulusal çapta eş zamanlı olarak uygulanmasını sağlamak
- Sınav kaygısının sürece yayılarak azaltılmasını sağlamak
- Öğretmenlerin meslekî performansını artırmak
- Okul dışı eğitim kurumlarına yönelik ihtiyacı azaltmak
- Öğretim programlarının uygulanmasını ve öğrenci kazanımlarını objektif bir biçimde izlemek ve değerlendirmek
- Başarı değerlendirmesini daha geniş bir sürece yaymak

- Tek sınavdan kaynaklanan olumsuzlukları azaltarak telafi imkânı sağlamak
- Öğrencilerin okula devamsızlığını en aza indirmek
- Orta ve uzun vadede öğrencinin ders dışı sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklerini değerlendirmektir.

2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Literatür taramasında araştırmamızla ilgili olarak son zamanlarda yayımlanmış birkaç çalışmaya ulaşılmış olup sınav sisteminin yakın bir zaman içerisinde yürürlüğe girmesinden dolayı güncel durumun incelenmesine odaklanan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür.

Araştırmamızla ilgili en önemli çalışmalardan birisi çok yakın bir zamanda Kuzu, Y., Kuzu, O ve Gelbal, S. (2019) tarafından yayımlanan “TEOG ve LGS Sistemlerinin Öğrenci, Öğretmen, Veli ve Öğretmen Velilerin Görüşleri Açısından İncelenmesi” konulu makaledir. Bu çalışmada yeni sistem LGS ile bir önceki sınav sistemi TEOG karşılaştırılmalı bir şekilde ele alınarak olumlu ve olumsuz yönler belirlenmiştir. Bu araştırmada hem nicel hem nitel araştırma yaklaşımları kullanılmıştır. Nicel araştırmadan ulaşılan sonuçlara göre, Fen Lisesi gibi özel nitelik gerektiren okullara öğrencilerin sınavla alınmasının daha doğru bir karar olduğu belirtilmiştir. Sınav dışında adrese kayıt sistemi ile tercihte bulunan öğrencilerin ise sadece adreslerine en yakın okullara gidebilmesinin ve sınavın tek bir gün içerisinde tamamlanmasının ise yanlış olduğu vurgulanmıştır. Nitel araştırmadaki bulgularda ise LGS'nin olumsuz taraflarının daha fazla olduğu belirlenmiş ve TEOG sisteminin daha iyi daha tercih edilebilir bir sistem olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Literatür taramasında ulaşılan önemli çalışmalardan birisi; Demir ve Yılmaz (2019) tarafından ele alınan “En iyisi bu mu? Türkiye’de yeni ortaöğretime geçiş politikasının velilerin görüşlerine göre değerlendirilmesi” isimli araştırma makalesidir. Bu makale 2018 yılı sonlarına doğru kabul edilmiş olup 2019 Mart ayında yayına alınmıştır. Bu çalışmayla mevcut ortaöğretime geçiş sisteminin veliler tarafından nasıl karşılandığı araştırılmıştır. Nitel araştırma yönteminden durum çalışmasına göre yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak dokuz veli ile görüşme sağlanmıştır. Araştırma sonucunda velilerin yeni ortaöğretime geçiş sisteminden pek memnun kalmadıkları ve adrese dayalı yerleştirme sisteminin

olumsuz sonuçlara yol açabileceği sonucuna varılmıştır. Yeni sistemde mazeret sınavlarının olmaması, sınav sonuçlarında okul başarı puanının göz ardı edilip herhangi bir etkisinin olmaması ve sosyal etkinliklere olan katılımın istenilen düzeyde olmaması velilerin görüşmelerde değinip eleştirdikleri önemli konular olarak belirlenmiştir.

Araştırmamızla paralel mevcut LGS ile ilgili literatürde pek bir araştırma olmayıp bundan önceki sistemlere yönelik araştırmalar bulunmaktadır. LGS'den önce yürürlükte olan sistem TEOG'dur. 2013-2014 öğretim yılından 2018 yılına kadar uygulamada olan Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) sınav sistemiyle ilgili çalışmalardan bazıları şunlardır;

Erol (2016) TEOG sınavında T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile ilgili sorulan sorular hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ele aldığı çalışmada, araştırma sonucunda çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin %64.28'inin TEOG sınav sistemini uygun buldukları, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük sorularının da önemli ölçüde öğrenci seviyesine uygun olduğu ancak eleyici soru sayısının artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin haftalık saatinin yetersizliği konusunda hem fikir oldukları sonucuna da varılmıştır.

Karadeniz, Eker ve Ulusoy (2015), ülkemizde 2013 ve 2014 yılında sekizinci sınıf öğrencilerine uygulanan TEOG sınavı 1. ve 2. dönem T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ait soruların kazanım temelli olarak değerlendirilmesiyle ilgili yaptıkları doküman incelemesinde ünitelerden çıkan soru sayılarının kazanım sayılarıyla doğru orantılı olmadığı, hatta bazı ünitelerden de hiç soru sorulmadığı tespitine ulaşmıştır.

Şad ve Şahiner (2016), TEOG sistemine ilişkin öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerini hem nitel hem de nicel bulgularla incelemiştir. Ulaşılan bulgular öğrencilerin sınava kendi okullarında girmeleri, sınavın iki döneme yayılması, mazeret/telafi sınavının olması, puanlamada düzeltme formülünün kullanılmaması gibi uygulamaların genel olarak olumlu karşılandığını göstermiştir. Ayrıca katılımcılar bu uygulamaların öğrencilerin sınav stresi ve kaygısını azaltma konusunda etkili olduğunu düşünmektedir. Diğer taraftan TEOG'un zayıf yanlarına ilişkin bulguların başında TEOG sisteminin kökleşmiş bir sorun olan dersane ve

özel ders ihtiyacını azaltmadığı ve sınav güvenliğinin yetersiz olduğu konusundaki endişeler gelmektedir.

Konuyla ilgili olarak son yapılan çalışmalardan biri de YAPICI'nın (2016) ele aldığı "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) Sınavı Hakkındaki Görüşleri" konulu makalesi bulunmaktadır. Bu çalışmada da önceki çalışmalarda olduğu gibi benzer olumlu ve olumsuz sonuçlara ulaşılmıştır.

LGS'nin yakın bir zamanda yürürlüğe girmesinden dolayı alan yazınında mevcut sistemle ilgili yeterli çalışma bulunmamaktadır. Yapılan ve yapılacak çalışmalar, yeni sistemin daha çok geliştirilmesine katkı sunma açısından önem taşımaktadır. Bu yüzden görüşmelerde katılımcılara sağlanacak güvenle birlikte araştırmadan ulaşılabilecek sonuçların faydalı olacağı düşünülmektedir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırma, Türkiye’de ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerine uygulanan Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınavla ilgili olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu merkezî sınavlarla ilgili faaliyet, görüş ve deneyimlerini kapsayan nitel bir çalışmadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji desenine göre tasarlanmıştır. Fenomenoloji günlük deneyimlerimizin anlamı veya doğası hakkında derinlemesine bir anlayışın kazanılmasını amaçlar (Patton, 2014). Bu çalışma kapsamında sosyal bilgiler öğretmenleri için yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmış olup bu form aracılığıyla ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin dersine giren sosyal bilgiler öğretmenleriyle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin birçoğu öğretmenlerin izinleri dâhilinde ses kaydına alınmıştır. Yapılan görüşmelerin ses kayıtları araştırmanın güvenilirlik ve geçerliliğinin artırılması amacıyla öğretmenlerin gerçek kimliklerinin kullanılmaması koşuluyla kayıtlar saklı tutulacaktır. Bundan dolayı bu çalışmada her öğretmene gerçek isminden farklı olarak bir kod isim verilmiş olup, araştırmadan elde edilen veriler analiz edilerek değerlendirilmeye alınmıştır.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu gönüllülük esasına göre belirlenmiş olan, çeşitli illerde MEB’e bağlı devlet okullarında görev yapan ve tamamı da ilköğretim sekizinci sınıf sosyal bilgiler (T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük) derslerine giren 14 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlerin değindikleri konular ışığında elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

3.2.1. Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgiler

Araştırmamızda etik değerler çerçevesinde kalmaya dikkat edilerek görüşmeye katılan öğretmenlere ait kişisel bilgiler (ad ve soyadı) araştırmamızın hiçbir yerinde yer almamaktadır. Katılımcı öğretmenlerin tümüne gerçek isimlerinden farklı kod isimler verilmiştir.

Tablo 5: Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Katılımcılar	Mezun olduğu üniversite ve bölüm	Mesleki kıdem
Gülay	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	14 sene
Serhat	Tarih Öğretmenliği	28 sene
Cemal	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	6 sene
Ercan	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	5 sene
Buse	Tarih	20 sene
Hasan	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	6 sene
Sümeyye	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	10 sene
Fatih	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	4 sene
Burak	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	12 sene
Necdet	Eğitim Yüksekokulu	29 sene
Ersin	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	6 sene
Abidin	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	15 sene
Orhan	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	7 sene
Barış	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	11 sene

Katılımcılara ait demografik bilgilere baktığımızda katılımcı öğretmenlerden en düşük mesleki kıdeme sahip olanın en az dört beş senelik hizmet süresinin olması araştırmaya daha da değer katıp araştırmayı güçlendirmiştir. Böylelikle öğretmenlerin ortaöğretime geçiş sınavlarıyla ilgili olarak eski sistem hakkında da

gerekli bilgi ve tecrübeye sahip olmaları; eski ve mevcut yeni sistemi karşılaştırma ve bu karşılaştırma neticesinde yeni Liselere Geçiş Sisteminin olumlu-olumsuz yönleri, avantaj-dezavantajları, eksiklikleri, sorunları vb. tespitler elde etme imkânı sağlanmıştır.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin OKİMS (Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav) ile ilgili faaliyet, görüş ve deneyimlerini en iyi şekilde yansıtabilmek için yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken maddelerin sadece konuyla ilgili olarak kolay ve anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir. Görüşme formu hazırlandıktan sonra birkaç defa detaylı kontrol edilmiş olup iki alan uzmanının görüş ve önerileri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra ise çalışma grubunda yer almayan bir sosyal bilgiler öğretmeniyle pilot uygulama yapılarak sorularda ve formun genelinde gereken değişiklikler yapılarak forma son şekli verilmiştir.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Öğretmenlerin değindikleri konular ışığında elde edilen veriler nitel betimsel-tematik analiz tekniğine uygun olarak detaylı bir şekilde analiz edilip değerlendirmeler yapılmıştır. Analizlerin yapılmasına başlanmadan önce katılımcı öğretmenlere yöneltilen yarı yapılandırılmış görüşme formuna verilen cevaplardan elde edilen tüm görüşmelerin ses kayıtları yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilen görüşmelerden elde edilen bulgular başlıklar altında tanımlanmış olup daha sonra bu bulgular yorumlanarak analizler tamamlanmıştır.

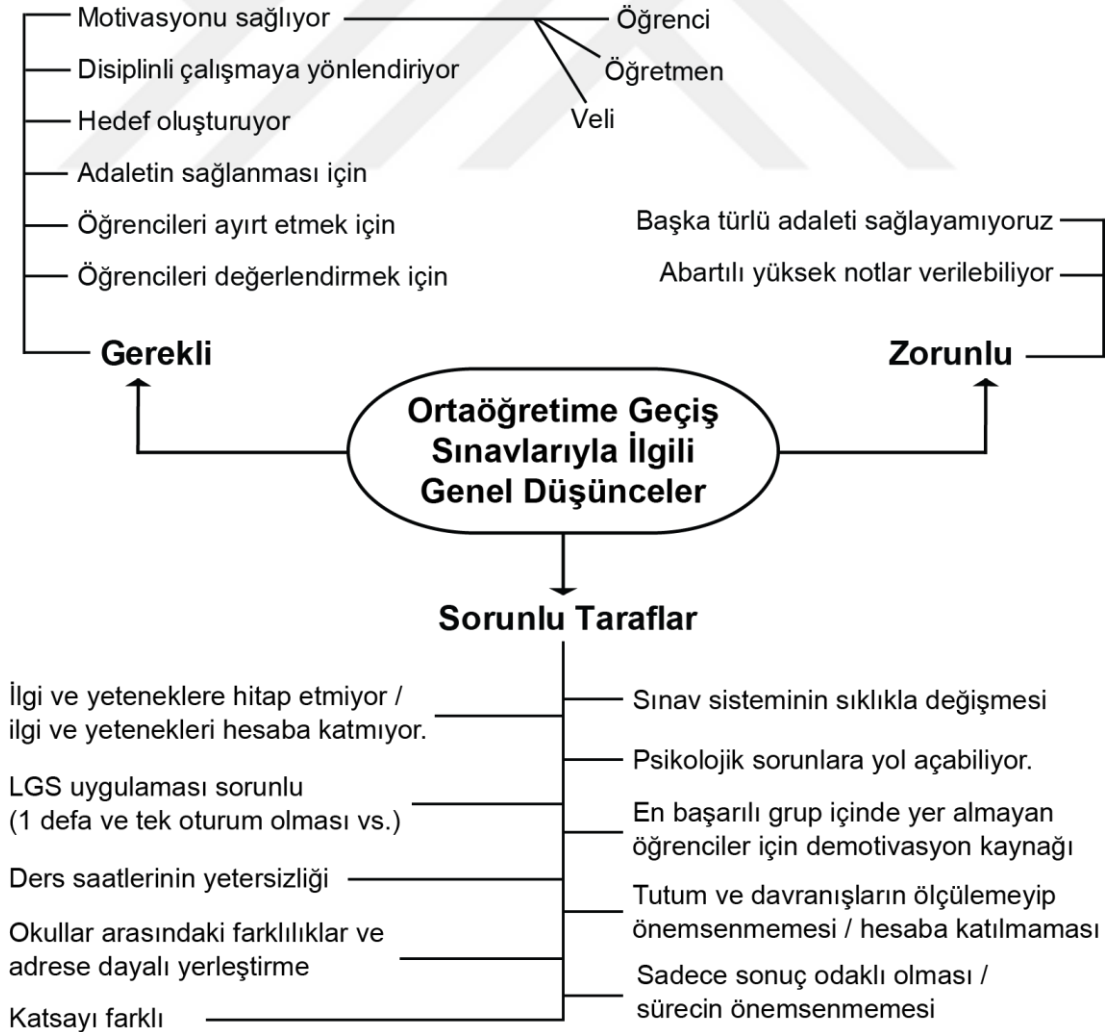
IV. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2018 yılında uygulanmaya başlanan Liselere Geçiş Sistemi ile ilgili faaliyet görüş ve önerilerini araştırmak amacıyla önceden hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yapılan bu araştırma neticesinde katılımcı öğretmenlerle yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular detaylı bir şekilde analiz edilerek değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında öğretmenlere yöneltilen sorular ve bu sorulara ilişkin görüşlerden ulaşılan bulgular aşağıda alt başlıklar halinde sıralanarak verilmiştir.

4.1. ORTAÖĞRETİME GEÇİŞ SINAVLARIYLA İLGİLİ GENEL DÜŞÜNCELER

Şema 1: Ortaöğretime Geçiş Sınavlarıyla İlgili Genel Düşünceler

Katılımcıların Ortaöğretime Geçiş Sınavlarıyla ilgili genel düşünceleri yukarıdaki Şema 1’de görselleştirilmiştir.

4.1.1. Sınavın Gerekliliği

Sınavlar; kişilerin sahip olduğu bilgi ve birikimin ölçülebilmesi, ayırt ediciliğin sağlanabilmesi, seçme ve seçilme işlemlerinin yapılabilmesi gibi birçok nedenle yapılır. İlköğretimi bitiren öğrencilerin de başarı durumlarına göre istedikleri liselere yerleştirilebilmeleri amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından merkezî sınav/sınavlar yapılmaktadır. Araştırma neticesinde öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu ortaöğretime geçişteki merkezî sınavların yapılması gerektiğini aşağıda sıralanan gerekçelerle belirtmişlerdir.

Motivasyon: Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, hem öğretmen hem öğrenci hem de velinin motivasyonunun sağlanabilmesi açısından merkezî sınavların yapılmasını bir gereklilik olarak görmektedir. Merkezî sınavlar sayesinde motivasyonun sağlandığı ve motivasyonun sağlanmasıyla beraber çalışma isteğinin, başarının ve verimin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Motivasyonun sağlanmasıyla ilgili olarak Cemal öğretmen; “*Sınavlar hakkında genel olarak düşüncem olumludur. Bu sınavlar sayesinde öğrencilerin derslere daha iyi motive olduğunu dersleri daha iyi takip ettiğini daha iyi ders çalıştığını ve daha iyi motive olduğunu düşünüyorum.*” şeklinde düşüncelerini ifade ederek motivasyonun sağlanması açısından merkezî sınavların gerekliliğine değinmiştir. Bu da sınavların olmadığı bir sistemin eğitim sistemimize pek fayda sağlamayacağı şeklinde yorumlanabilir.

Disiplinli çalışma: Merkezî sınavların hem aileleri hem de öğrencileri belli bir düzene disipline soktuğu ve sağlanacak olan disiplinle öğrencilerdeki başarı seviyesindeki düşüşün önüne biraz daha geçilebileceği kanısına ulaşılmıştır.

Hedef oluşturma: Ne istediğini bilmeyip belli bir amacı olmayan öğrencilerin sınavlara hazırlık sürecinde de genelde kaygı taşıyarak ders çalışmadığı ve bu durumun öğrencilerin başarı seviyelerinde azalmalara yol açtığı belirlenmiştir. Gülay öğretmenin konuyla ilgili olarak ifade ettiği:

Sınavlar öğrencilerin önünde bir hedef oluşturuyor. Hedef oluşturma açısından çocuklarda bir amaç oluşturuyor. Amaçsız değil yani çocuklar ortaokula başladıkları

zaman belli bir amaçla geliyorlar. Ve bu amaç doğrultusunda çalışmaya başlıyorlar. Amaçsız oldukları süreç de çalışmadıklarını gördüm.

şeklindeki düşünceleri önemlidir. Bu da sınavlar olmazsa öğrencilerin okulu ve dersleri pek önemsemeyebileceği şeklinde yorumlanabilir.

Adaletin sağlanması: Öğrenci başarılarının adil bir şekilde ölçülerek hak edenin hak ettiği okula gitmesinin sağlanabilmesi için merkezî sınavların yapılmasının bir gereklilik arz ettiği belirlenmiştir.

Öğrencileri ayırt etme: Öğrenciler arasındaki başarı seviyelerine göre çalışan ile çalışmayanın tespiti açısından ayırt ediciliğin sağlanabilmesi için sınavların yapılması gerekli görülmektedir.

Öğrencileri değerlendirme: Öğrencilere verilen kazanımların ve bilgilerin öğrenci tarafından ne ölçüde kavranıp alındığının tespit edilerek öğrencilerin değerlendirilebilmesi için öğrencilerin yapılacak merkezî sınavlarla değerlendirmeye tabi tutulması gereklidir.

4.1.2. Sınavın Zorunlu Olduğu

Araştırmada yapılan görüşmeler neticesinde öğretmenlerin bir kısmı ortaöğretime geçişte merkezî sınavların yapılmasını ve öğrencilerin bu sınavlara göre okullara yerleştirilmesini bir zorunluluk olarak görmelerindeki iki önemli gerekçe aşağıda verilmiştir.

Başka türlü adaleti sağlayamama: Görüşmeye katılan öğretmenlerin önemli bir kısmının görüşleri doğrultusunda, öğrenciler arasında adalet sağlanarak öğrencilerin istedikleri liselere yerleşebilmeleri için merkezî sınavların yapılmasını zorunlu olduğu ve bunun sebebi olarak da tüm öğretmenler ve tüm okullar tarafından eşit bir şekilde hakkaniyetli bir değerlendirme yapılamaması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ercan öğretmenin bu bulguyu destekleyici görüşleri önem taşımaktadır:

Merkezî sınavlar kesinlikle olması lazım. Hak edenin, hak ettiği okulda olduğunu merkezî sınav olmasa neye göre belirleyeceğiz. Ortaöğretim puanına göre belirlese bu sefer özel okullarda ve devlet okullarında öğretmenler notları şişirir. Her okul kendi öğrencisinin daha başarılı olmasını ister. Örnek veriyorum; daha önce mesela diploma puanı etkili olduğu için öğretmen olsun, idare tarafından olsun tanıdığım bir sürü insan var. Öğrenci notları şişiriliyor. Özel okullarda herhalde bu üst seviyelere çıkıyor. Bu da kırsalda, doğuda, Karadeniz'de, Doğu Anadolu'da başarılı olan öğrencilerin önüne geçmiş oluyor.

Öğretmenlerin önemli bir kısmının bu şekilde düşünmesi, öğretmenlerin öğrenciler arasındaki adaleti sağlama noktasında kendilerine ve meslektaşlarına yeterince güvenemedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Abartılı yüksek notların verilmesi: Okullarda yapılan yazılı sınavlarda abartılı bir şekilde haksız yüksek notların verilmesinden dolayı ve bunun sonucu olarak adaletin de sağlanamaması yüzünden öğretmenlerin önemli bir kısmı merkezî sınavların yapılmasını zorunlu görmektedir. Aksi takdirde suiistimallerin ve hak kayıplarının yaşanabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Orhan öğretmenin bu hususla ilgili:

Bizim yaptığımız kendi ölçme değerlendirmeler objektif olamıyor. Benim okulumdaki öğrenciye ben fazladan puan veriyorum. Ben de yapıyorum bunu. Adam 35 alıyorsa 70'e çıkarıyorum notunu. Neden? Çünkü diğer okullarda da aynı muamele yapıldığını düşünerek biz ölçme değerlendirmeyi tam manasıyla uygulayamıyoruz.

şeklindeki açık görüşleri durumun ciddiyetini ve önemini gözler önüne sermektedir.

4.1.3. Sorunlu taraflar

Katılımcı öğretmenlerin neredeyse hepsi ortaöğretime geçiş sınavlarının sorunlu taraflarına da değinerek görüşlerini belirtmiştir. Öğretmenlerin kendi gördükleri ve yaşadıkları çeşitli sorunlara ulaşılmıştır. Bu sorunlar aşağıda alt maddeler halinde sıralanarak açıklanmıştır.

İlgi ve yeteneklere hitap etmemesi / ilgi ve yeteneklerin hesaba katılmaması: Öğretmenlerin büyük bir kısmı, yapılan merkezî sınavların sadece ders bazlı başarıyı esas alarak yerleştirmelerin yapıldığını ama öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerine göre ilgili okullara yerleştirmenin ise yapılmadığını belirtmişlerdir. İlgi ve yeteneklerin ölçülemeyip sadece akademik başarı sonucuna göre yerleştirilmelerin yapılmasıyla resim, müzik, spor vb. farklı alanlarda yetenekleri olan öğrencilerin çoğunun bu var olan yeteneklerini daha da geliştiremeyip istemedikleri okullara gidebildiği ve bazı sıkıntılar yaşayabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ama var olan sistemin önemli sorunlu yanlarından birisi olarak görülmesine rağmen aynı zamanda yine aynı katılımcıların büyük bir kısmı sınavsız geçişin ve ilgi ve yeteneklere göre yerleştirmenin şu anki günümüz Türkiye şartlarında çok gerçekçi ve pek mümkün olmadığını da dile getirmişlerdir. Katılımcılardan Serhat öğretmen düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

Sınav olmadan öğrenciyi liselere yerleştirmek Türkiye şartlarında zor. Tabi gönül isterdi ki öğrenciler yeteneğine, ilgi alanlarına göre istediği okula yerleşsinsin. Ama maalesef

şu an böyle bir imkân göremiyorum. Sınavlar öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine cevap vermese de şu anki Türkiye şartlarında sınavla alan öğrenciler belirleyici oluyor. Sınavda başarılı olan öğrenciler istediği bölüme gidebiliyor. Ama yeteneğe yönelik liselere maalesef geçemiyor, sıkıntı yaşıyor. İlgi ve yetenek alanına giren öğrenciler de geleceği pek göremediği için onlara yönelik alanlar az olduğundan istediği yere gelemiyor.

Sınav sisteminin sıklıkla değişmesi: Öğretmenler sık sık yapılan sınav sistemi değişikliklerinden ve bu yüzden belli bir sistemin oturtulmayışından dert yakınmaktadır. Merkezî sınav sisteminin sıklıkla değiştirilmesi öğrencilerin yeni sistemi tanımada ve bu sisteme alışmada sıkıntılar yaşayabildikleri bu yüzden öğrencilerin olumsuz yönde etkilenmesine neden olabildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bundan dolayı köklü değişiklikler yerine, mevcut sistemde tespit edilen sorun ve eksikliklerin giderilmeye çalışılmasının, iyileştirmeler yapılmasının daha iyi olacağı düşünülmektedir. Ercan öğretmenin:

Ortaöğretime Geçiş Sınavlarının her sene sistemin değiştirilmiş/değiştiriliyor olması öğrenciler açısından kötüdür. Çünkü neredeyse 2 yılda bir, 1 yılda bir ya sistem değişiyor ya da liseye giriş sınavlarında en son soru tipleri değişti. İşte daha ilk o sorulara maruz kalan öğrenciler kötü anlamda hak etmedikleri okula gidiyor. Her gelen kişinin kendine göre bu sistemi değiştirmemesi lazım. Çocukların geleceği söz konusudur. Sistem değiştiğinde o sene sınava giren çocuklar çok olumsuz bir şekilde etkileniyor.

şeklindeki görüşü de katılımcı öğretmenlerin büyük bir kısmının düşündüğü doğrultudadır.

Oturmuş bir sınav sistemine sahip olmayışımız ve sistem değiştirileceği zaman yeterli araştırma ve çalışmalar yapılmadan, alt yapı sağlamlaştırılmadan sınav sisteminin ani kararlarla değişebilmesi önemli bir sorun olarak değerlendirilebilir.

Psikolojik sorunlara yol açabilmesi: Sınavdan istedikleri sonucu alamayıp istemedikleri okullara gitmek zorunda kalan öğrencilerin bir kısmı psikolojik baskı ve psikolojik çöküntü içine girerek bazı sorunlar yaşayabilmektedir. Bu psikolojik sorunları yaşayan öğrencilerden bazılarının başarılarında bir düşüş olduğu düşüncesi katılımcı öğretmenlerin görüşleri arasında yer almaktadır.

Demotivasyon kaynağı olması: Katılımcı öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular, merkezî sınavın, en başarılı grup içinde yer alamayan öğrenciler için demotivasyon kaynağı oluşturması özellikle yeni liselere

geçiş sistemindeki en önemli sorunlarından birisi olarak görülmektedir. Liselere geçiş sisteminde sadece % 10 gibi bir öğrenci diliminin sınavla öğrenci alan okullara girebilmesi, sadece akademik başarısı en yüksek, en çalışkan öğrencilerin ders çalışarak sınava hazırlanmasını sağlamaktadır. Ama orta seviyedeki ve alt seviyedeki başarı gruplarının içinde yer alan öğrencilerde ise öğrenilmiş çaresizlik şeklinde bir algı oluşup ben çalışsam da nasıl olsa % 10'luk dilimin içine giremeyeceğim boşuna çalışmama gerek yok gibisinden düşünceler oluşmaktadır. Bunun da en başarılı grup içinde yer alamayan öğrencilerin motivasyon kaybı yaşayarak mevcut başarı seviyelerinin daha da düşmesine neden olabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan Burak öğretmen konuyla ilgili olarak

Şu anki LGS sınavı her ne kadar temel sebebi bütün öğrencileri sınava, sınav stresiyle uğraştırmamak gibi bir durum olsa da öğrencilerde biraz başıboşluk, bırakmışlık görüyoruz. Çünkü sonuçta zaten yerleşebileceği bir okul vardır kendi evine yakın sınavsız alan bir okulsuz hiç umurunda olmayabilir. Ama eskiden neydi herkes istediği puanı yetebileceği okula yerleşebileceğini bildiği için daha çok uğraşıyordu. Ama şu an kontenjanlar azaldığından dolayı böyle bir imkân olmuyor, o üst düzey başarıyı gösteremeyeceğini düşünen öğrenciler de biraz daha iyi olacakken gerilemekte.

şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

LGS uygulamasının sorunlu olması: Katılımcılarımızdan Gülay öğretmen bu konuyla ilgili düşüncelerini mevcut sistem LGS ile eski sistem TEOG'u karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirerek:

En azından birinci dönem çocuk harıl harıl çalışıyordu. birinci dönem notları daha iyiydi. Kavrama düzeyi daha iyiydi. Başarı düzeyi daha iyiydi. Çünkü önünde bir hedef vardı. Birinci dönemde girmesi gereken bir sınav vardı ve bu sınavı aşması için de iyi çalışması iyi hazırlanması gerekiyordu. Velilerin de bir hazırlık aşaması süreci vardı. Sonra ikinci döneme geçiyorduk, ikinci dönemde de bir sınav vardı. Çocuklar tekrar oraya yani ikinci. sınava hazırlanmaya başlıyordu. Ve her iki sınavın ortalamasıyla toplam bir net çıkıyordu. Şu anki LGS sisteminde çocuklar sadece sene sonunda sınava giriyor. Sene sonunda sınava girdiği için dönemin başında çalışmıyor. Yani birinci dönem çalışmıyor, umursamıyor. Öğretmenin sınava almasını umursamıyor. Çünkü öğretmenin vereceği notun çok önemli olmadığını düşünüyor. Hani ben sadece sınav notumla yerleşeceğim diye düşünüyor. İkinci Döneme geldiği zaman hadi çalışmaya başlayayım dediği anda yetiştiremiyor ki isteksizlik, öğrenilmiş çaresizlik oluyor. Ben çok çalışsam da artık kurtaramam mantığıyla hareket etmeye başlıyor.

şeklinde görüş belirtmiştir. Görüşmelerden ulaşılan bulgular da gösteriyor ki sınavın bir defa ve tek bir oturumda yapılmasının öğrencilerin sınavlara hazırlanıp başarı göstermeleri hususunda düşüslere yol açabildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ders saatlerinin yetersizliği: sekizinci sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde merkezî sınavda bu derse ait testten sorular sorulmaktadır. Öğretmenlerin yarısından fazlası yapılan görüşmelerde bu derse ait haftada sadece iki ders saatinin olmasını yetersiz bulmaktadırlar. Öğretmenler, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının biraz geniş olmasından dolayı konuların iyice kavratılabilmesi ve ders planındaki kazanımların, etkinliklerin uygulanabilmesi için haftada iki ders saatinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca sekizinci sınıfta öğrenciler merkezî sınavlara hazırlandığından dolayı öğretmenlerin konuları yetiştirebilmek ve sınava yönelik hazırlık anlamında da biraz zaman kalması adına daha çok sunuş yöntemiyle konu anlatımı yaptıkları, sınava hazırlık noktasında öğrencilere ekstra zaman ayıramadıklarını ve konuların pekiştirilmesi amacıyla yeterince soru çözemedikleri bulgusu elde edilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders saatlerini yetersiz olarak görmelerindeki sebep, sınıfta yeterince etkinlikler ve sınava hazırlık noktasında ekstra çalışmalar yapamamaları şeklinde yorumlanabilir.

Okullar arasındaki farklılıklar ve adrese dayalı yerleştirme: Öğrencilerin çeşitli liselere gitmek için kendilerini merkezî sınavlara girme ihtiyacında hissetmelerinin en önemli sebeplerden birisi okullar arasındaki imkânlar ve buna bağlı olarak eğitim öğretim kalitelerindeki farklılıklar gösterilebilir. Bütün okulların imkânları tür ve okul imkânları olarak eşitlendikten sonra sınavlara olan bağlılığın ve ihtiyacın azaltılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca en başarılı grup içinde yer alamayarak sınavı kazanamayan öğrencilerin adrese dayalı yerleştirme esas alınarak zorunlu bir şekilde sadece adreslerine yakın belli okullara yerleştirilmesi öğrencilerin istemedikleri okullara gidebilmesine yol açtığı için önemli bir sorun olarak görülmektedir. Köy okulunda bulunan Ercan öğretmenin adrese dayalı kayıt sistemiyle ilgili şu görüşleri de sorunun ciddiyeti konusunda önem arz etmektedir:

Çocuk mesela merkezdeki bir okula gidiyor, köy okuludur ama puanı merkezdeki bir okula da yetiyor buraya da yetiyor. Ancak merkezdeki okulu veremiyor. Zorunlu olarak evine en yakın okulu verebiliyor. E tabi bazıları çeşitli şekillerde adres değişikliği yapıyor. Köy okulları açısından olumsuz tarafı odur. Mesela çok programlı lise var, iki

tane lise; çocuklar bu okula gitmek istemiyor. Ancak sistemde evine en yakın okulu seçmek zorunda olduğu için bu okullara gidiyor. Yani şehirdeki çocuklar için pek fazla değişen bir şey olacağını düşünmüyorum. Mesela bazıları var iki okul yakındır, üç okul yakındır. Ama köydeki çocuk zaruri/mecburi bu okulu vermek zorunda. Bu okul dışında herhangi bir okula veremez sistemden dolayı. Çocuk bu okulu vermek zorunda. Örnek veriyorum bizim öğrencilerin %90'ı buradaki bu okulda okumak istemiyor. Nusaybin'deki okullara puanı yetiyor ama sistem kabul etmiyor. Hatta bunun için okula bile gitmemeyi düşünen öğrencilerimiz var.

Katsayı farklılığı: Ortaöğretime geçiş sınavlarında yer alan alt testlerde sonuçlar değerlendirilirken her derse ait katsayının farklı olması dersler arasında önemli ders önemsiz ders şeklinde kategorik ayrıştırmalara yol açabilmektedir. Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ulaşılan verilerde merkezî sınavda örneğin Türkçe ve matematik gibi derslerde katsayı oranı 4 iken T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ait katsayının 1 olması çok düşük görüldüğünden öğrencilerin bu derse yeterince çalışmamaya hatta derslerde bile bu derse iyi bir şekilde dinlemeyip önemsememeye başladıklarını göstermektedir. Katsayıya bağlı olarak T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin önemsiz görülmeye başlanması bu dersin öğretmeni olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin de önemsizmiş gibi bir algı yaratabilmesine yol açtığı ve bunun da öğretmenlerin motivasyonunu azaltabildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Merkezî sınavlarda dersler arasında yüksek katsayı farklılıklarının olmasının nedeni, ülkemizin uluslararası platformlarda yapılan PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) ve TIMSS (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması) gibi sınavlarda başarı seviyesinin düşük olmasından kaynaklı başarı seviyesinin yükseltilebilmesi şeklinde yorumlanabilir.

Tutum ve davranışların ölçülemeyip önemsenmemesi / hesaba katılmaması: Katılımcı öğretmenlerden bir tanesi, yapılan merkezî sınavlarda öğrencilerdeki ahlakın, değer, tutum ve davranışların önemsenmediği ve ölçülemediği oysa her şeyden önce ahlaklı, dürüst ve iyi insan yetiştirmenin önemsenmesi ve bunun öğrenci seçme değerlendirme kriterlerine dâhil edilmesi gerektiği görüşünde bulunmuştur.

Sadece sonuç odaklı olması / sürecin önemsenmemesi: Eğitim sisteminin süreci çok önemseyip sürece değer verip ama sadece 1 günlük sonucu baz alan bir sistem olduğunu, halbuki sürecin de işin içine katılması gerektiği kanısı katılımcı öğretmenlerden birinin dile getirdiği sorunlar arasında yer almaktadır.

4.2. LİSELERE GEÇİŞ SİSTEMİ HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELER

Liselere Geçiş Sistemi kapsamında yapılan Ortaöğretim Kurumların İlişkin Merkezî Sınav hakkında görüşülen öğretmenlerin yeni sistemi nasıl buldukları ve yeni sistem hakkında neler düşündükleri sorulmuştur. Yapılan araştırmada öğretmenlerin tamamı sayılabilecek çok büyük bir çoğunluğunun yeni sınav sistemi olan LGS'yi genel olarak beğenmedikleri ve bu sistemden şikâyetçi oldukları, yeni sistemin sadece bir iki yönünün olumlu karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebepleri ve görüşmelerden elde edilen veriler sınavın olumlu ve olumsuz yönleri olmak üzere iki ana kategori altında ele alınarak aşağıda açıklanmıştır.

Şema 2: Liselere Geçiş Sistemi Hakkındaki Düşünceler

4.2.1 Liselere Geçiş Sistemi'nin Olumsuz Yönleri

Katılımcı öğretmenlerle yapılan görüşmelerde öğretmenlerin tamamı sayılabilecek büyük bir çoğunluğun yeni Liselere Geçiş Sistemi'nin birçok olumsuz yönüne dikkat çekerek bu sistemden memnun olmadıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda sistemin olumsuz olarak görülen yönleri sebepleri ile beraber alt maddeler halinde aşağıda açıklanarak verilmiştir:

Yüzde 10'luk dilimin olması: Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav kapsamında sadece % 10 civarındaki okullara öğrenciler sınav puanıyla alınıyor. % 10'luk dilim dışında geriye kalan liselere adrese dayalı kayıt sistemi ile sınavsız bir şekilde geçiş yapılmaktadır. Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu okulların sadece % 10'luk bir diliminin sınav puanıyla öğrenci almasının, %10'luk dilim içerisinde yer

alamayacağını düşünen öğrenciler için olumsuz durumlara sebep oluşturduğunu belirtmektedir. Çünkü LGS'den önceki TEOG sisteminde bu oran yokken % 10 olan en başarılı grup dışında kalan iyi, orta ve düşük seviyede bulunan öğrenciler de iyi bir okula gidebilmek için veya evine yakın bir okula gidebilmek için veya herhangi bir okula yerleşebilmek için ders çalışabiliyordu. Ancak yeni sistem LGS'de çok iyi öğrenciler dışında kalan öğrenciler derslere karşı giderek uzaklaşmaktadır.

Yüzde 10'luk dilimin getirilmesi, sınava katılım oranını düşürerek sınava bağlılığın düşürülmeye çalışıldığı şeklinde yorumlanabilir. Sistemin bu şekilde devam etmesi halinde önümüzdeki senelerde sınava katılım oranının düşeceği beklenmektedir.

Başarının düşmesi: Önceki maddeyle de ilişkili olarak öğretmenler arasında LGS kapsamındaki OKİMS'in okullardaki başarıyı düşürdüğüne dair yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin yarısından fazla önemli bir kısmının bu şekilde görüş belirtmesinin sebebi; LGS'den önce orta düzeyde bulunan öğrenciler ve başarısız öğrenciler de iyi bir okula gidebilmek için ders çalışabiliyordu. Ancak yeni sistemde sadece iyi öğrencilerin ders çalıştığı, orta düzeyde ve başarısız öğrenci denilen yani derslere çok ilgisi olmayan öğrencilerin herhangi bir fen lisesi veya iyi bir liseyi kazanamayacağını düşünmesinden kaynaklı olarak bu öğrencilerin derslere karşı giderek uzaklaştıkları doğrultusunda görüşler dile getirilmiştir. Bununla ilgili Cemal öğretmen: “LGS genel olarak okullarımızın başarısını olumsuz bir şekilde etkiledi çünkü yeni sistemde sadece iyi öğrenciler yani fen lisesi ile proje okullarını kazanabileceğini düşünen öğrenciler ders çalışmakta.” ifadesinde bulunmuştur.

Motivasyonun düşmesi: Öğretmenlerin önemli bir kısmı öğrencilerin ne de olsa ben yüzde 10luk dilime giremeyeceğim o zaman hiçbir çalışma yapmayayım, çalışırsam da zaten boşuna çalışmış olacağım. Her türlü zaten en yakın okula gideceğim gibi düşüncelerle birlikte öğrencilerin okuldan uzaklaştığı ve bu yüzden de okula derslere adapte olmaları konusunda motivasyonun düşüp sağlanamadığı dile getirilmiştir.

Sınavın kapsayıcı olmaması: Yapılan görüşmelerden öğretmenlerden bazıları yeni sınav sistemiyle birlikte sadece yüzde 10luk dilimin en iyi ortaöğretim kurumlarına yerleştirilmesinin amaçlandığını bu yüzden LGS'nin herkesi kapsamayıp

sadece belli bir kesime hitap eden bir sınav sistemi olduğunu ifade etmişlerdir. Bundan dolayı önceki yıllara nazaran öğrencilerdeki ders başarılarında ciddi düşüşler gözlemlendiği belirtilmiştir.

Adrese dayalı kayıt sistemi: LGS'nin getirdiği yeniliklerle beraber karşılaşılan sorulanlardan birisi de köy okulunda öğretmenlik yapan katılımcılardan Ercan öğretmen tarafından dile getirilmiştir. Köylerde ikamet edip sınava girdikten sonra tercihte bulunan öğrencilerin karşılaştığı bir sorun bu. Öğrencilerin tercihte bulunurken yüzde 10'luk dilim içerisine giremeyip adrese dayalı kayıt yapmak istediği zaman sadece bulunduğu köydeki okulu seçmek zorunda kaldıklarını ve köy dışındaki okullara tercih veremediklerini belirtmiştir. Durum böyle olunca birçok öğrenci istemediği halde köyde bulunan mevcut okula devam etmek zorunda kalmakta veya bazı öğrenci velileri daha sene başından çocuklarının ikametgâhlarını ilçede istedikleri okullara yakın başka yerlere taşımaktadır. Bu şekilde tercih zamanı öğrenciler biraz daha istedikleri okullara tercih vermiş oluyorlar. Bu yüzden özellikle kırsalda köy okullarında yaşanan bu sorunun çözülmesi fayda sağlayacaktır.

Soru sayısının düşürülmesi: OKİMS'de Türkçe, Matematik ve Fen Bilimleri'ne ait testlerde 20 soru soruluyorken T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük testinden sadece 10 soru sorulması öğrencilerin sosyal bilgilere olan ilgisini ve çalışma motivasyonlarını azaltmıştır. Katılımcı öğretmenlerin çoğunluğu bu doğrultuda görüş belirterek böyle bir durumun olmasıyla birlikte dersler arasında önemli ve önemsiz ders ayrımı yapıldığını ve bunun ders işleyişlerini de olumsuz etkilediğini söylemişlerdir. Ayrıca dersin önemsizleştirildiğini düşünen öğretmenler, hem öğrenci hem de velilerin de bu yüzden artık sosyal bilgiler öğretmenlerine de olmazsa da olur gözüyle baktıklarını ve bu şekilde öğretmenin motivasyonunun da düşürüldüğü şeklinde görüşler belirtilmiştir.

Testlerin katsayılarının farklı olması: Katılımcı öğretmenlerin yine çoğunluğuna göre OKİMS'de yer alan testler arasında T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük testinde soru sayısının daha az olmasının yanında bu derse ait soruların katsayılarının da diğer testlerden çok daha düşük olması sosyal bilgiler dersine olan ilgi ve önemin giderek azalmasına sebep olmuştur. Katsayı farkından dolayı öğrencilerin sınava hazırlanırken T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine çalışmak için pek vakit ayırmadıkları ve bu dersin de yerine katsayısı daha yüksek olan Türkçe, Matematik ve Fen Bilimleri derslerine zaman ayırdıkları dile

getirilmiştir. Soru sayısının düşürülmesinde yaşanan durum gibi katsayının düşürülmesiyle de beraber sosyal bilgilere verilen önemin giderek azaldığı düşünülmektedir. Konuyla ilgili görüş belirtenlerden Cemal öğretmen şu şekilde önemli açıklamalarda bulunmuştur:

Dersimiz için katsayı oranının diğer derslerden çok düşük olması, bizim derse olan ilgiyi düşürdü. Öğrencilerin derse olan ilgisi düştüğü için katsayısı yüksek olan diğer derslere yöneldiler. Biz kendimiz dahi bazen öğrencilere, işte bizim dersimizden çözdüğünüz soru sayısı çok fazla olmayabilir. Yani günde 30-40 tane soru yeterlidir. Ağırlıklı olarak Matematik, Türkçe ve Fen yani katsayısı yüksek olan derslere biz kendimiz de yönlendiriyoruz. Çünkü öğrencilerimizin puanları artsın diye. Katsayı durumu, dersimize olan ilgiyi ve önemi azaltmıştır.

Dersin önemsizleştirilmesi / itibarsızlaştırılması: Katılımcı öğretmenlerin önemli çoğunluğu OKİMS’de T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük testinde hem soru sayısının daha az olması, hem katsayının daha düşük olması hem de merkezî sınav puanları hesaplanırken okuldan alınan diploma puanının merkezî sınav puanına herhangi bir etkisinin olmaması sebepleriyle kendi derslerine olan itibarın zedelendiğini ve bu dersin giderek önemsizleştiğini savunmuşlardır.

Sınavın tek aşamadan oluşup zamana yayılmaması: Katılımcı öğretmenlerden iki üç tanesi OKİMS’in sadece sene sonunda tek bir sınav olarak yapılması konusunda eleştiride bulunmuşlardır. Öğretmenler yeni sistemi eski sınav sistemi TEOG ile karşılaştırarak önceden birinci dönem ve ikinci dönem olmak üzere sınavın iki dönem iki aşamalı yapıldığını böylece öğrencilerin her iki dönemde de sınava hazırlanıp daha fazla ders çalıştığını belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre OKİMS’de öğrenciler sadece sene sonunda sınava girdiği için birçok öğrenci dönemin başında çalışmıyor. Yani birinci dönem yeterince çalışmıyor, umursamıyor. İkinci döneme geldiği zaman hadi çalışmaya başlayayım dediği anda da yetiştiremeyerek ki isteksizlik, öğrenilmiş çaresizlik oluyor. Ben çok çalışsam da artık kurtaramam mantığıyla hareket etmeye başlıyor.

Okul puanının önemsiz olması / hesaba katılmaması: Görüşülen öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu öğrencilerin öğretmenin okuldaki sınava almasını umursamadığını ve okuldaki sınava girmesem bile olur çünkü nasıl olsa ben sadece merkezî sınav puanımla liseye yerleşeceğim düşüncesiyle öğretmenin vereceği notun çok önemli olmadığını düşündüğünü dile getirmiştir. Bu yüzden okul

puanının öğrenci üzerinde bir etkisinin olmasının öğretmen, öğrenci ve veli açısından daha fayda sağlayacağını düşünmüşlerdir. Gülay öğretmenin: “*Diploma notunun sınav notuna eklenmesi okula bir değer katıyordu.*” ifadesi de önem arz etmektedir.

4.2.2. Liselere Geçiş Sisteminin Olumlu Yönleri

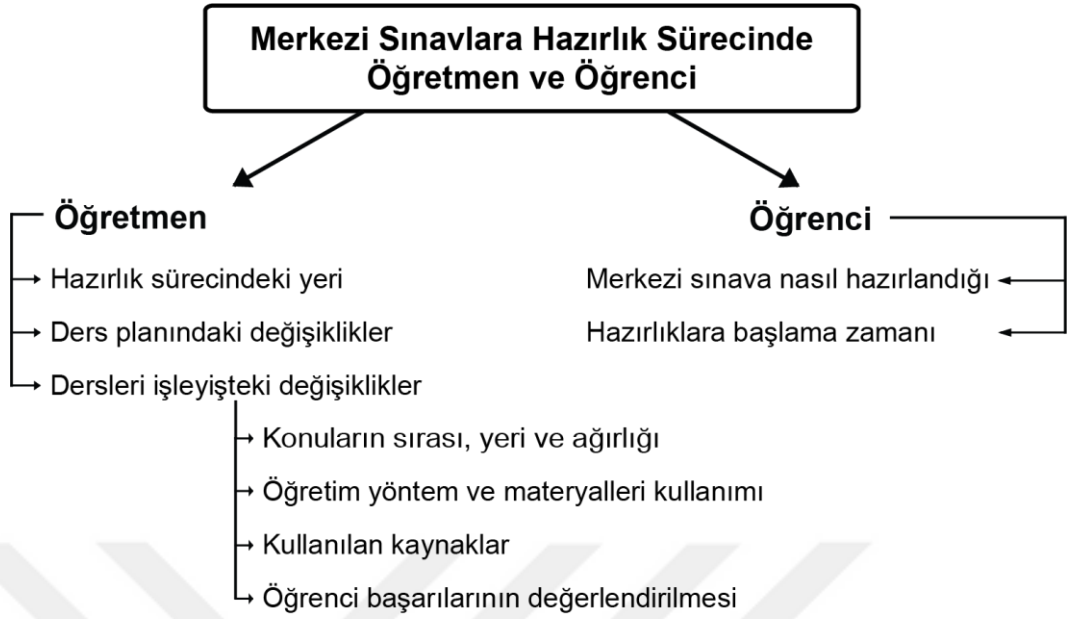
Sınavda sorulan sorular: Yapılan görüşmeler sonucunda yeni LGS ile ilgili olarak öğretmenlerin çoğunluğunun olumlu yönde hemfikir olduğu neredeyse tek konu sınavda sorulan sorular sayılır. Çünkü birçok öğretmen şimdiki LGS'yi eski TEOG sistemiyle de karşılaştırarak TEOG'taki soru mantığını beğenmeyip soruların daha basit ve kalitelerinin daha düşük olduğunu, OKİMS'deki soruların ise mantık ve yorumlama gerektirdiğinden soruların daha eleyici ve kaliteli olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin çoğu şimdiki LGS'nin soru tiplerinin TEOG'a uygulanarak bir önceki TEOG sisteminin hayata geçirilmesiyle daha iyi olacağına inanıyor. Konuyla ilgili görüş belirtenlerden Hasan öğretmen: “*LGS olarak bilinen bu yeni sistemin soru tipleri ile eski sınav olan TEOG mantığı daha iyi olur. Çünkü TEOG'taki soru mantığını beğenmiyordum, basit sorulardı ve soru kaliteleri düşüktü.*” düşüncesine yer vermiştir.

Adrese dayalı kayıt sistemi: Görüşülen öğretmenlerden yalnızca biri Cemal öğretmen, öğrencilerin mahallesine yakın olan okula gitmesi ve bunun da toplumsal ve sosyokültürel anlamda o okulun yapısını daha olumlu bir şekilde etkilediğini düşünmesi sebebiyle öğrencilerin LGS ile sınavsız olarak adrese dayalı kayıt yapmalarını olumlu görmüştür.

4.3. MERKEZİ SINAVLARA HAZIRLIK SÜRECİNDE ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ

LGS kapsamında yapılan Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav hazırlık süreci hem tamamı sosyal bilgiler öğretmeni olan öğretmenler hem de öğrenciler açısından ele alınarak katılımcıların görüşleri doğrultusunda bulgular elde edilmiştir. Bu hazırlık süreci alt başlıklar halinde açıklanmaya çalışılmıştır.

Şema 3: Merkezî Sınavlara Hazırlık Sürecinde Öğretmen ve Öğrenci

4.3.1. Merkezî Sınavlara Hazırlık Sürecinde Öğretmen

Öğretmenin hazırlık sürecindeki yeri: Katılımcı öğretmenlere bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak kendilerinin merkezî sınavlara hazırlık sürecindeki yeri ve bu süreçte nasıl ne katkı sağladıkları sorulmuştur. Görüşmeler neticesinde öğretmenlerin çoğunluğu öğrencilerin sınavdan en iyi şekilde başarı sağlamaları için ne gerekiyorsa yaptıklarını dile getirmiştir. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu öğrencilerle beraber soru çözümleri, konu anlatımları ve tekrarları, kaynak temini yaptıklarını ve gerekirse imkânlar doğrultusunda ders dışı vakitlerde de öğrencilere zaman ayırdıklarını söylemişlerdir. Ayrıca bazı öğretmenlerin öğrencilerine sadece ders değil manevi ve kişisel psikolojik sorunlar, arkadaş ve çevre ilişkileri gibi konularda da gerekli desteği vermek için ellerinden geleni yapmaya çalıştığı görülmektedir. Özellikle kırsal kesimde öğretmenlik yapan öğretmenler olmak üzere bazı öğretmenler sadece okulla da yetinmeyip gerek görüldüğü takdirde sıklıkla aile ziyaretleri de yaparak öğrencilerin sınava hazırlık süreci ve okula olan bağlılıkları konusunda destek çıkmaya çalıştıklarını anlatmışlardır. Bunların dışında öğretmenlerin bazıları öğrencilere rehberlik de ederek öğrencilerini en iyi şekilde merkezî sınavlara hazırlamaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Bu yüzden öğretmenlerin genel olarak üzerlerine düşenleri fazlasıyla da yaptıklarını söyleyebiliriz.

Ders planındaki değişiklikler: Öğretmenlerin tamamına yakını MEB tarafından yayımlanan plana uyararak oradaki kazanımlar doğrultusunda dersi

işlediklerini belirtmişlerdir. Aynı şekilde öğretmenlerin yarısından fazlası plana uyduklarını ama sınav odaklı olarak ve öğrencilerin başarı seviyelerine göre esneklikler yapabildiklerini söylemişlerdir. Görüşülen öğretmenlerden bir tanesi önceki yıllarda öğretmen kılavuz kitapları verilmesine rağmen bu sene içerisinde kendilerine kılavuz kitap verilmediğini söyleyerek bu konudaki eksikliğe dikkat çekmiştir. Çünkü kılavuz kitabı kendilerine rehber edinerek kazanımları daha iyi bir şekilde verdiklerini ve sınavda da genelde buradan sorular sorulduğunu ifade etmiştir. Katılımcılardan Buse öğretmen bu konudaki düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

Öğretmen kılavuz kitapları bu sene verilmedi ondan şikâyetçiyim. Öğretmen kılavuz kitaplarından ben çok yararlanıyordum hatta benim sene sonu o kılavuz kitapları paramparça oluyordu. Bakıyordum, bakıyordum. Zaten MEB'in sınavları da o kılavuz kitaplarında verilen kazanımlara göre o verilen konuların içerisinde orda soracağı soruları zaten saklamışlar gizlemişler. Ben onlara bakıyordum ona göre yolumu çiziyordum.

Görüşmeye katılan öğretmenlerden yarısı tarafından dile getirilen önemli bir konu da haftada iki ders saati olan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders saatinin yetersizliğidir. Katılımcılar T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders içeriği konu kapsamı çok geniş bir müfredat olduğundan zamanımız çok kısıtlı bunu yetiştirmekte zorlanıyoruz şeklinde görüş belirtmişlerdir. İki ders saati içerisinde hem konu anlatımı hem öğrenci etkinliklerine hem de OKİMS'e hazırlık için test çözmeye zaman ayırmaları gerektiğini ama bu bağlamda bunun çoğu kez mümkün olmadığını dile getirmişlerdir. Ders saatlerinin yetersiz olmasının dersleri işleyişte sorunlar teşkil ettiği söylenebilir.

Dersleri işleyişteki değişiklikler: Öğretmenlere sınava hazırlık sürecinde dersleri işlerken ne tür değişiklikler yaptıkları sorulmuştur. Öğretmenlerin tamamına yakını sekizinci sınıflarda dersleri işlerken genelde sınava yönelik sınav odaklı ders işlendiğini ve konuları işlemenin yanında sınava yönelik sınavda önemsenen sürekli sınavda sorulan önemli noktalara da dikkat ettiklerini ve test de çözebildiklerini ifade etmişlerdir. Aşağıda alt maddeler halinde de bazı sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır.

Konuların sırası, yeri ve ağırlığı: Görüşülen öğretmenlerden ikisi hariç tamamı dersleri işlerken konuların sırasını ve yerini değiştirmediklerini, gerekçe

olarak da ders kitabında konuların kronolojik bir sıra halinde verilmesinden dolayı bu yönde bir değişikliğe ihtiyaç duymadıklarını ifade etmişlerdir. Ama konuların ağırlığını değiştirme noktasında ise öğretmenlerden biri hariç tamamı kendilerince gerek görüldüğü takdirde konuların ağırlığını değiştirdiklerini söylemişlerdir. Çoğu öğretmen bazı konulara daha az ağırlık verirken bazı konulara ise daha fazla zaman ayırdıklarını, bunu da öğrencilerin kavrama düzeyine ve sınava göre sınav odaklı yaptıklarını belirtmişlerdir. Fatih öğretmen: *“Konuların yerini değiştirmiyorum zaten İnkılap tarihi kronolojik zaman dilimine göre gidiyor. Sıralamayı değiştirmiyorum ama sınavın ağırlıklı geldiği yere göre ben de konuların ağırlığını değiştiriyorum.”* demiştir. Bu yüzden bazı öğretmenlerin gerekli gördüğü takdirde esnek davranarak kendilerince değişiklikler yapabildiklerini söyleyebiliriz.

Öğretim yöntem ve materyalleri kullanımı: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dersi işlerken kullandığı öğretim yöntem ve materyalleri sorulmuş olup öğretmenler çeşitli cevaplar vermiştir. Görüşmelerde verilen cevaplar neticesinde derslerde en çok kullanılan materyal projeksiyon ve harita olarak belirlenmiştir. Ama iki öğretmen hariç genel olarak öğretmenler okuldaki materyal eksikliğinden, materyallerin olmamasından dert yakınmaktadır. Bu yüzden görüşülen öğretmenlerin üçte biri oranında kişi dersleri genellikle düz anlatım sunuş yoluyla ve soru cevap yaparak dersleri işlediklerini dile getirmişlerdir. Bunun haricinde öğretmenler tarafından materyal ve etkinliklerin pek kullanılmamasının en önemli sebeplerinden birisi de ders saatlerinin az olmasından dolayı etkinliklere ayıracak zamanın olmaması olarak dile getirilmiştir. Orhan öğretmen ders saatlerinin yetersizliğinden kaynaklı olarak:

Ders saatimiz yetersiz olduğundan biz öğretim materyali kullanamıyoruz. Sadece haritaları kullanarak geçiyoruz. Onun haricinde etkinlik, kafamızda tasarladığımız etkinlikleri yapacak zamanımız yok bizim.

diyerek düşüncelerini belirtmiştir.

Görüşülen öğretmenlerden ikisi buldukları okullarda akıllı tahta olup kullanıldığını geriye kalan tüm öğretmenler ise buldukları okullarda akıllı tahta olmadığını bu yüzden etkileşimli olarak akıllı tahtalardan faydalanamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler, akıllı tahtaların gerekli görülüp istenmesinin en önemli sebebinin; ders esnasında bilinmeyen, merak edilen, gerek görülen her şeyi akıllı tahta sayesinde materyali sınıfa getirir gibi anlık olarak öğrencilere gösterebilmek olarak

dile getirmişlerdir. Necdet öğretmenin: “Akıllı tahtalarımızda bulunan internet imkânından dolayı bizim istediğimiz her şeyi derste ders esnasında çıkarıp öğrencilere gösterme şansımız var.” düşüncesi de bunu destekleyen önemli bir ifadedir.

Öğretmenlerin yarısından az bir kısmı beş kişi sosyal bilgiler konularının biraz daha soyut olmasından dolayı konuların daha iyi kavranması için dersleri işlerken mümkün olduğunca drama yöntemini de kullanmaya çalıştıklarını söylemişlerdir. Ersin öğretmen drama kullanımı ile ilgili olarak şöyle demiştir:

Öğrencilerin olabildiğince algılarını canlı tutacak anlama kapasitelerini arttıracak özellikle görsel işitsel materyallere oyunlaştırarak dramalaştırarak hem kalıcılığını sağlama hem de eğlenerek konuyu öğretip pekiştirme anlamında birçok yöntemi bir arada uygulamaya çalışıyoruz.

Kullanılan kaynaklar: MEB tarafından okullarda yardımcı kaynaklar kullanılması, önerilmesi ve aldırılması yasak olmasına rağmen katılımcı öğretmenlerden ikisi hariç öğretmenlerin tümü derslerde ders kitabından ayrı çeşitli kaynaklar da kullandıklarını ve beğendikleri kaynakları öğrencilere önerdiklerini özellikle belirtmişlerdir. Öğretmenler çeşitli yayınevlerinden farklı kaynakları kullanmalarındaki en önemli sebep olarak MEB’in ders kitaplarının yetersiz olması olduğunu söylemişlerdir. MEB kitaplarının yetersiz ve eksik kalması dışında öğrencilerin sınav odaklı çalışmasından dolayı konuların pekiştirilmesi ve sınava daha iyi hazırlanılması için öğrencilerin test çözme ihtiyaçları olduğu dile getirilmiştir. Öğretmenler, MEB kitaplarının ise öğrencilerin test çözme ihtiyaçlarını gidermediği için mecburen çeşitli yayınevlerinin kaynak kitaplarını kullandıklarını ve önerdiklerini belirtmişlerdir. MEB’in kitaplarının yetersiz kalması ve soru çözme ihtiyaçlarını karşılayamaması öğretmenlerin çoğu tarafından dile getirilen bir eleştiridir. Kaynak kitap kullanımı konusunda Sümeyye öğretmen

Her zaman benim için temel kaynak ders kitabıdır aslında. Ama bunun dışında tabii test çözme olanaklarını yaratmak için de çocuklara önerdiğimiz kaynaklar oluyor. Onun dışında test çözmek için ortak bir kaynak aldırıyoruz.

demiştir. Görüşülen diğer öğretmenlerden bazılarının görüşleri de aşağıda verilmiştir:

Açıkçası sekizinci sınıflarda MEB’in göndermiş olduğu kitaba bağlı kalmıyorum ben. Kullanmış olduğum kaynak kendi notlarım. Yani ders kitabına bağlı ama yine sınav

endeksli soru çözümünü endeksli kendi notlarım var. Temel kaynağım bu. Bir de bunun dışında soru çözümünü için yardımcı kaynaklardan kırtasiyelerden temin edilen çeşitli yayınevlerinden basılan soru bankalarından dersi işlemekteyim. (Hasan)

Benim burada kullandığım kaynak, kendimin çıkarmış olduğum notlar var. Birkaç kaynak kullanarak inkılap tarihi konularına ilişkin kendimin çıkardığı notlar var. Ben derslerimde kendi çıkardığım notları kullanıyorum. Kitaba da güvenmiyorum. Diğer kaynaklara da güvenmiyorum. Kendi notlarımı kullanıyorum. Bunlar dışında çocuklara birer soru bankası aldırıyoruz. Bir de deneme aldırıyoruz. Bunlarla devam ediyorum. (Orhan)

Yapılan görüşmelerde öğretmenler kaynak kitapları genelde kırtasiyelerden veya yayınevleriyle iletişime geçilerek temin ettiklerini söylemişlerdir. Bunların dışında öğretmenlerin yarısına yakını MEB tarafından paylaşılan kazanım kavrama testleri, EBA ve Morpa Kampüs'den yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun çeşitli yayınevlerinin kaynak kitaplarına yönelmesi ve bu kaynak kitapları aldırması, MEB kitaplarının yetersiz olup ihtiyacı karşılayamadığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bu konudaki en önemli eksikliklerin ve ihtiyaçların ise pekiştirme amaçlı çözülen test kitapları konusunda olduğu belirtilebilir.

Öğrenci başarılarının değerlendirilmesi: Öğretmenlere, öğrenci başarılarının değerlendirilmesinde Merkezî Sınava hazırlanan öğrencileri için bir değişiklik yapıp yapmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenler çeşitli cevaplar vermiş olup öğretmenlerin önemli bir kısmının belirttiği ortak nokta okulda yapılan yazılı sınavlar olsun değerlendirmeler olsun her şeyin tamamen sınav odaklı yapıldığıdır. Necdet öğretmenin aşağıdaki ifadesi de bunu desteklemektedir.

Okulda yaptığımız yazılı sınavlarda olsun yaptığımız denemelerde olsun sorular olsun her şeyi sınava yönelik yapıyoruz. Özellikle bu sekizinci sınıflarda daha belirgin oluyor. Her şey sınav stresine alışmaları, soru çeşitlerine alışmaları yaptığımız değişiklikler bunlardır.

Öğretmenlerin çoğu okuldaki yazılı sınavlar haricinde öğrencilere sınava yönelik çeşitli testler ve denemeler çözdürmektedirler. Yapılan bu deneme sınavlarının bazıları okul çapında veya bulunan ilçe çapında da olabilmektedir. Bu da özellikle sekizinci sınıflarda işlenen derslerin ve başarıların değerlendirilmesinde sınav endeksli bir anlayış ve uygulama olduğunu göstermektedir. Ercan öğretmen deneme sınavlarıyla ilgili olarak:

Bizim okul şöyledir: iki haftada bir deneme yapar. Deneme sonuçlarını biz optik okuyucularla okuturuz. Gerekli bilgileri velilere veririz ailelerine ya da kendileri mesela yarıştırmayız hiçbir zaman sonuçları çocuklara vermiyoruz. Yani bizim amacımız şu ben birinci oldum, ben ikinci oldum değil. Ben netlerimi arttırdım arttırmadım noktasındayız. Çocuk sınava girdiğinde bu sefer hüsrana uğrayabilir. Puanlarını kolay kolay söylemiyoruz. Sadece netlerini söylüyoruz. Sen şu kadar net aldın, sen şu kadar. Netlerini azaltan öğrenciler üzerinde duruyoruz. Başarılarını arttırmaya çalışıyoruz.

Liselere Geçiş Sistemi kapsamında merkezî sınavla yerleşemeyen tüm öğrenciler adrese dayalı kayıt sistemi ile ikamet ettikleri yere yakın okullara yerleştirilmektedirler. Adrese dayalı kayıt sisteminde de öğrenciler yerleştirilirken okul puanları esas alınmaktadır. Durum böyle olunca görüşülen öğretmenlerden bir tanesi dikkat çekici bir noktaya okuldaki notların abartılarak haksız yere çok yüksek verildiğine özellikle değinmiştir. Bununla ilgili olarak açık bir şekilde görüş belirten Orhan öğretmen şu şekilde çarpıcı açıklamalarda bulunmuştur:

Okulda yaptığımız yazılı sınavlarda eskiden biz daha objektif bir değerlendirme yapabiliyorduk. Şu an objektif değerlendirme yapamıyoruz maalesef. Çünkü yerel yerleştirmede derslerden aldıkları notlar önemli olacağından biz de kendi çocuklarımızın kendi öğrencilerimizin iyi okullara gitmesini düşündüğümüzden objektif bir değerlendirme maalesef yapamıyoruz. Öğrenci 35 aldıysa 70'e yükselttiriyorum notunu. Bana göre ders etkinlikte 70 puanlık bir öğrenciyse 100 puan yapıyorum. Yani adrese dayalı bu yerel yerleştirme yüzünden biz objektif değerlendirme yapamıyoruz.

Görüşülen öğretmenlerden üç tanesi ise öğrenci başarılarının değerlendirilmesinde okul puanları olarak herhangi bir değişiklik yapamadıklarını çünkü bu süreçte öğrencilerin emeği olduğu ve başarılı istekli öğrenci ile emek sarf etmeyen isteksiz öğrencilerin birbirinden ayırt edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

4.3.2. Merkezî Sınavlara Hazırlık Sürecinde Öğrenci

Öğrencilerin merkezî sınavlara nasıl hazırlandığı: Görüşmeye katılan öğretmenlere öğrencilerinin merkezî sınavlara nasıl hazırlandığı sorulmuştur. Öğretmenler öğrencilerinin genelde derste konuyu dinleyip öğrendikten sonra çeşitli kaynaklardan testler çözerek sınava hazırlandığını söylemişlerdir. İsteyen öğrencilere okulda kurs da verilerek öğretmenlerin birçok konuda destek vererek öğrencilerin sınava hazırlığı belirtilmiştir.

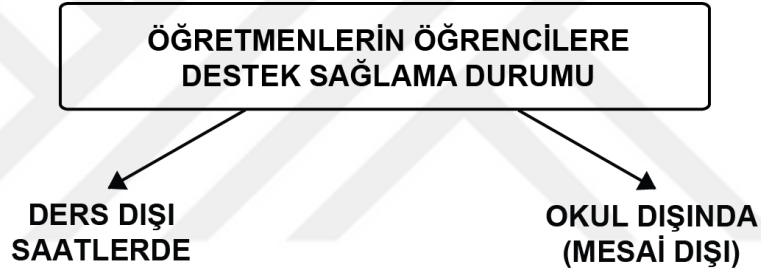
Öğretmenler öğrencilerden bazılarının özel etüt merkezlerinden takviye dersler alarak da sınavlara hazırlandıklarını söylemiştir.

Öğrencilerin merkezî sınav hazırlıklarına başlama zamanı: Görüşülen öğretmenler, öğrencilerin merkezî sınav hazırlıklarına ne zaman başladığıyla ilgili olarak öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Eylül ayında okulların açılmasıyla ders çalışmaya başladıklarını belirtmiştir. Ama hedefi büyük olan üst seviyedeki öğrencilerin ise genelde daha yedinci sınıf sonlarında ve yazın bu hazırlıklara başladıkları söylenmiştir.

4.4. ÖĞRETMENLERİN ÖĞRENCİLERE DESTEK SAĞLAMA DURUMU

Öğretmenlere ders dışı saatlerde ve okul dışında (mesai dışı) öğrencilerine destek sağlayıp sağlamadıkları ve destek sağlıyorsa bunların ne olduğu sorularak bu konudaki düşünceleri alınmıştır.

Şema 4: Öğretmenlerin Öğrencilere Destek Sağlama Durumu

4.4.1. Öğretmenlerin Ders Dışı Saatlerde Öğrencilerine Destek Sağlama Durumu

Görüşülen öğretmenlerden üçü hariç tüm öğretmenler ders dışı saatlerde de çeşitli şekillerde öğrencilerine destek sağladıklarını söylemişlerdir. Verilen bu desteği bazı öğrencilere veya tüm öğrencilere değil de gönüllülük esasına bağlı olarak sadece isteyen tüm öğrencilere yönelik yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilere destek sağlamayan üç öğretmenden biri ailevi sebeplerden dolayı biri talep olmadığı için diğeri ise okulun fiziki imkânlarından dolayı şimdiye kadar destek sağlamadığını ama üç öğretmen de çok gerekli görüldüğü takdirde destek sağlamaya çalışacaklarını da söylemişlerdir. Öğretmenlerden ikisi ders dışında öğrencilere destek sağlamamasının önemli sebeplerinden biri olarak yeni sistemde kendi derslerinin kat sayısı düştüğü için öğrencilerin kat sayısı yüksek olan derslere ağırlık verip kendi dersleri olan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine gereken önem ve ilgiyi göstermemesinden dolayı hafta içi derslerini yeterli görmekte ve ders

dışında destek sağlamaktadır. Sadece görevlendirme olduğunda ücret karşılığında açılan DYK kurslarında görev alarak destekte bulduklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin yarısı DYK gibi takviye kurslarda, bazıları teneffüs aralarında bazıları da ders sonrası boş vakitlerde öğrencilerine destek verdiklerini çeşitli açıklamalarla ifade etmişlerdir. Bu da öğretmenlerin genelde sadece ders saatleri ile yetinmeyip ders dışı saatlerde de öğrencilerle ilgilenerek fedakârlık gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir. Gülay öğretmen bu konuda kendilerinin yaptıklarını şu şekilde dile getirmiştir:

Ders dışı saatlerde, okul içerisinde yani boş olduğumuz saatler oluyor veya öğleden sonraki saatlerde okul içerisinde öğrenciyi başka bir yere getirmek istemiyoruz. Öğleden sonraya kaldığımız süreçlerde istekli öğrenciler, hani öğretmenim ben şu konuyu anlamadım veya çok fazla sorularım var çözebilir miyiz diyorsa biz buradan okuldan ayrılmıyoruz. Saat birde okul bitiyorsa öğrenci birde hemen okul çıkışı yanımıza geliyor, velisini bilgilendiriyoruz çocuk yanımızdadır diye. Kendisine o konuyla ilgili konu anlatımı yapıyor, soruları varsa birikmiş soruları çözülüyor. Tek tek olunca teneffüslerde geliyor ama fazla olunca öğleden sonra getiriyorlar beraber çözüp çalışıyoruz. Ama gelecek vaat eden veya isteksiz öğrencileri motive etmek amacıyla da kurs verdiğimiz oluyor. Özellikle o öğrencileri yükseltebilmek, diğer öğrencilerin seviyesine getirebilmek amacıyla okul içi gönüllü kurslarımız oluyor.

4.4.2. Öğretmenlerin Okul Dışında (Mesai Dışı) Öğrencilerine Destek Sağlama Durumu

Merkezî sınava hazırlık noktasında okul dışında öğrencilere destek sağlayıp sağlamama durumuyla ilgili olarak öğretmenlerden beşi evet cevabını vererek destek sağladıklarını, yarısından fazlası dokuz öğretmen ise herhangi bir destek sağlamadıklarını dile getirmişlerdir.

Evet cevabını veren öğretmenlerden dördü okul dışında öğrencilerin evlerine giderek veli ziyaretleri yaptıklarını ve bu şekilde öğrencilerin daha da başarılı olmaları için varsa sorunları, eksiklikleri bunlar velilerle görüşülerek karşılıklı fikir ve görüş alışverişinde bulunulduğunu, öğrencilerin çalışma ortamları incelenerek gerekli iyileştirmelerin yapılmaya çalışıldığı şeklinde ifadelerde bulunmuşlardır. Bu hususta Serhat şu ifadeleri dile getirmiştir:

Mesai dışında bizim yaptığımız en önemli çalışma aileyi ziyaret. Onlarla birebir görüşme yapıyoruz. Bizim için öğrenci başarısında önemli olan ders çalışma ortamı, öğrencinin çalışıp çalışmadığını kontrol etme, aile ortamını görme, doküman anlamında

kaynak anlamında eksiğinin olup olmadığını görme varsa sorunu bunu tedarik etme gibi çalışmalarımız var mesai dışında.

Öğretmenlerden ikisi de mobil mesajlaşma ve görüşme uygulaması olan WhatsApp üzerinden öğrencilerine mesai dışında da destek verip yardımcı olmaya çalıştıklarını ve ayırım yapmadan istekli olup talepte bulunan her öğrenciye destek bulduklarını belirtmişlerdir. Bununla ilgili olarak Barış öğretmen: “*WhatsApp üzerinden öğrencilerin gönderdiği soruları cevaplandırıyorum. Bu da öğrenciler tarafından memnuniyetle karşılanıyor.*” demiştir.

Köyde öğretmenlik yaparak köyde kalan bir öğretmen olan Ercan öğretmen mesai dışında kendi evinde de öğrencilerine destek verdiğini şu şekilde dile getirmiştir:

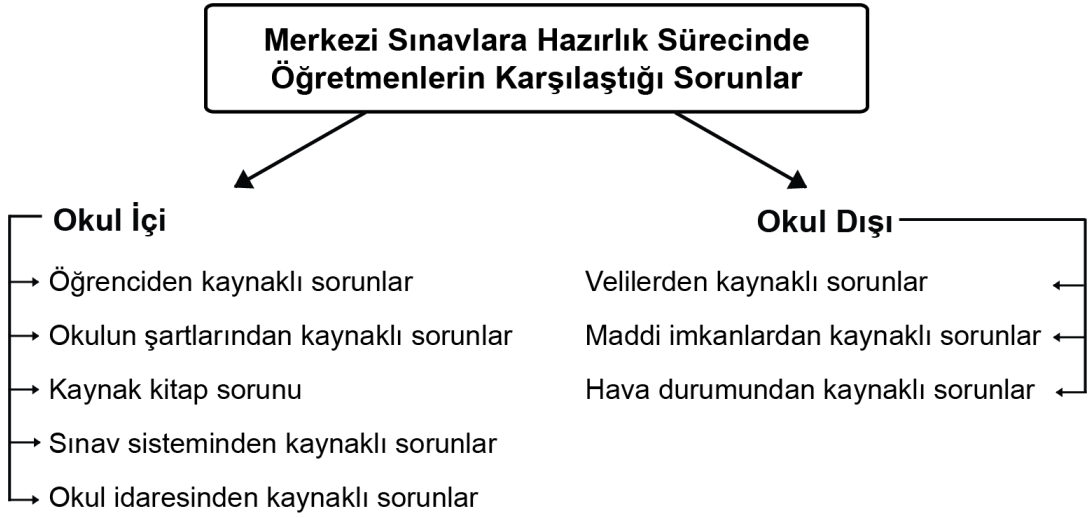
Hem köy öğretmeniyim hem de köyde kalıyorum. Mesela eve bile soru getiren oluyor. Yani eve akşam kapıyı tıklayıp hocam ben bu soruyu anlamadım deyip getiriyor. Bazı hocalarımız WhatsApp gruplarıyla çocukların sorularını yapıyor. Özellikle birkaç çocuğumuz. Ben köyde olduğum için gece gelip soru çözdüren oluyor. Ya da ben bu konuyu anlamadım deyip gelip evde benim yanımda kalıyor. Eşim var zaten 20 dakika, 10 dakika soru, 30 dakika bilemedin 40 dakika bazen yardımcı olabiliyoruz yani.

Öğretmenlerin yarısından fazla çoğunluk okul dışında öğrencilerine herhangi bir destek sağlamadıklarını söylemiştir. Hayır cevabını veren öğretmenlerin yarısından fazlası neden destek sağlamadıklarıyla ilgili olarak bunu gerekli görmediklerini ve talep olmadığını, öğretmenlerden ikisi kendi aile hayatlarından dolayı zamanları olmadığını, biri ise köy öğretmeni olup köy dışında kalarak git gel yaptığından dolayı destek sağlamadığını belirtmiştir.

4.5. MERKEZİ SINAVLARA HAZIRLIK SÜRECİNDE ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR

Merkezî sınavlara hazırlık sürecinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin hem okul içinde hem de okul dışında ne tür sorunlarla karşılaştıkları ve bu sorunları çözmek için neler yaptıkları sorulmuş olup bunlarla ilgili ulaşılan veriler aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

Şema 5: Merkezi Sınavlara Hazırlık Sürecinde Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar

4.5.1. Öğretmenlerin Okul İçinde Karşılaştığı Sorunlar

Öğrenciden kaynaklı sorunlar: Görüşülen öğretmenlerin yarısından fazla çoğunluğunun okul içerisinde karşılaştığı en önemli sorun öğrencilerden kaynaklı sorunlar olarak belirlenmiştir.

Öğretmenlerin yarısına yakını beşi sekizinci sınıfta öğrencilerin bulunduğu yaş ve dönem itibarıyla ergenlik dönemine geçişte olmaları sebebiyle birçok öğrencinin okula olan ilgi ve alakalarının düşük seviyede olup derslere gerekli önemi vermediklerini söylemişlerdir. Cemal öğretmenin: “*Öğrenciler ergenlik dönemlerini yoğun bir şekilde yaşıyor bu dönemde. Derslerden uzaklaşıyorlar, farklı alanlara ilgi duymaya başlıyorlar.*” ifadesinde de öğrencilerde sık karşılaşılan sorunların önemli bir sebebi görülmektedir.

Öğretmenlerden birkaçının dile getirdiği sorunlardan birisi de bazı öğrencilerin ne istediğini tam olarak bilmemesi yani öğrencilerdeki hedef eksikliğidir. Öğrenciler okula gelirken sınav hakkında yeterli bilgi sahibi olmayarak motivasyonu olmadan ya da sınavın önemini kavramamış olarak geliyor. Bu konuda rehberlik edilmesinin gerekliliği görülmektedir. Ersin öğretmen: “*Öğrenciye o rehberliği o önemi vurgulayıp pekiştireyim derken müfredat konusunda aksaklık yaşayabiliyoruz. Öğrencilerde neyi istediklerinin tam olarak oturmamış oluşu bize en büyük sıkıntı olarak karşımıza geliyor diyebilirim.*” diyerek yaşanan sıkıntıya dikkat çekmiştir. Bu yüzden dersler kadar, öğrencilere rehberlik etmenin de ne kadar önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Okulun şartlarından kaynaklı sorunlar: Katılımcı öğretmenlerden ikisinin dert yakındığı konulardan birisi de okulun fiziki şartlarından kaynaklı sorunlar ve okullardaki materyal eksikliğidir. Bazı okullardaki öğretmenlerin ders saatleri haricinde okul içerisinde öğrencilere takviye ders vermek ve soru çözümleri için boş bir sınıf veya oda bulunmamaktadır. Bunun için bazen öğretmenler odasını kullandıklarını ama orda da tüm öğrencileri çağırmadıklarını ve öğretmenler odasını da sadece öğretmenler derse girdikten sonra kullanabildiklerini söylemişlerdir.

Okullarda yeterli materyallerin olmaması da önemli eksiklikler arasında yer almaktadır. Abidin öğretmen: “Okullarda yeterli materyal yok. Haritalar, akıllı tahta vb. Bunlar olsaydı bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak benim işim daha kolaylaşacaktı.” diyerek okulun imkânlarından kaynaklı sorunu dile getirmiştir.

Kaynak kitap sorunu: Görüşülen öğretmenlerin tamamına yakın bir çoğunluğu yasak olmasına rağmen ders kitaplarının yetersiz olmasından dolayı kaynak kitap kullandıklarını ve aldıklarını belirtmişlerdi. Bu kaynak kitapların alınması kaldırılması noktasında da her öğrencinin eşit durumda olmadığı çünkü bazı öğrencilerin alma/gelir seviyesi düşük olduğu için istediği kaynağı alamadığı dile getirilmiştir. Bu da fırsat eşitsizliği yaratmakta olup bazı öğrencilerin geride kalmasına sebep olmaktadır. Öğretmenler, yayınevlerinin kitaplarının MEB kitaplarından daha kaliteli olmaması ve MEB dışındaki kaynak kitaplara fazla ihtiyaç duyulmayacak şekilde iyileştirilmelerin yapılarak kaynak kitap ihtiyacının MEB tarafından giderilmesi gerektiğine inanmaktadır diyebiliriz.

Sınav sisteminden kaynaklı sorunlar: Yeni sınav sistemiyle beraber öğrencilerin sosyal bilgiler / T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerine verdikleri önemin ve ilginin giderek azaldığı bazı öğretmenler tarafından dile getirilen önemli bir sorundur. Çünkü yeni sistemde merkezî sınavda kendi derslerine ait sorularda hem kat sayının düşürülmesi hem de soru sayısının düşürülmesi öğrencilerin bu dersi önemsizmiş gibi görmesine ve bu dersi pek çalışmalarına sebep olduğu ayrıca bu şekilde sosyal bilgiler öğretmenlerinin de itibarının zedelenebildiği, benlik algılarının zayıfladığı dile getirilmiştir. Necdet öğretmenin bu sorunla ilgili olarak aşağıdaki ifadeleri önem taşımaktadır:

Bizim inkılap tarihi dersinde öğrencilerin çoğu umursamıyor. Neden? Çünkü LGS’de her sorunun değeri bir puan. Mesela bir fen dersinin, matematik dersinin, Türkçe dersinin bir sorunun değeri dört puan iken bizde bir puan. Bu yüzden öğrenci bu derse

karşı artık çok ilgisiz kalıyor. Son yapılan değişiklikler öğrencileri artık bu derse sevdirmekte bu derse ilgi duymalarında çok azalma görüldü. Ama biz yine de öğrencilere; istediğiniz bir okulu yarım puanla bile kaybedebileceğini ya da kazanabileceğini kavratarak bunları da anlatmaya çalışıyoruz. Ama yine de eskisi gibi etkili olmuyor. Çocuk diyor ben sosyalden 10 soru yapacağıma ben matematikten bir soru yaparım düşüncesiyle yoğunluğunu sayısal derslere vermeye başladı. Bu da bizim için bir dezavantajdır.

Okul idaresinden kaynaklı sorunlar: Görüşmeye katılan öğretmenlerden üçü okul idaresinden kaynaklı bazı sorunlar yaşadıklarını, bazı konularda yeterli desteği göremeyerek anlaşımadıklarını söylemiştir. Sınavlara hazırlık sürecinde öğrenci başarılarının artırılması için idarenin kendilerine destek vermeyerek etkisiz kaldığı, okulda fotokopi makineleri olmasına rağmen gerektiğinde öğrenciler için fotokopi çekmek istediklerinde idarenin sorun çıkardığı dile getirilen sorunlar arasındadır. Hasan öğretmen: *“Okul müdürleriyle bazı konularda özellikle öğrencilerin ders başarılarının artırılması konusunda bazı çatışmalarımız var. Okul idaresi tarafından yeterli destek yok, yeterli bilinç yok. İdare kesinlikle istediğimiz noktada değil.”* diyerek bu gibi okul idarecilerinin daha liyakatli kişilerden oluşması gerektiğine dikkat çekmiştir.

4.5.2. Öğretmenlerin Okul Dışında Karşılaştığı Sorunlar

Velilerden kaynaklı sorunlar: Görüşülen sosyal bilgiler öğretmenlerinin merkezî sınavlara hazırlık sürecinde okul dışında en çok karşılaştığı sorunların başında velilerle ilgili sorunlar gelmektedir. Görüşülen sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından velilerle ilgili olarak aşağıdaki gibi çeşitli sorunlar dile getirilmiştir.

Ailelerden bazılarının bilinçli olmayıp yeteri kadar bilgi sahibi olmamaları ve dolayısıyla çocuklarıyla yeterince ilgilenmemesi öğretmenlerin yarısı tarafından dile getirilen bir sorundur. Eğitim öğretim faaliyetlerinde velilerin de en az öğretmenler kadar önemli bir konumda olduğu, daha iyi yetiştirilmiş bireyler için velilerin de öğretmenlerle işbirliği içerisinde olarak her konuda destek sağlamaları gerekmektedir. Bazı ailelerin ise istekli olmasına rağmen okuma yazmalarının olmayıp eğitimi olmamaları sebebiyle çocuklarına gerekli desteği verme noktasında tam anlamıyla yardımcı olamadıkları görülmektedir.

Ailelerden bazılarının ise biz çocuğumuzu okula gönderiyoruz okula gidip geliyor her şey öğretmenin elindeymiş gibi bir düşünce içerisinde olarak çocuklarının

ne durumda olduklarını, eksiklikleri olup olmadığını pek düşünmeyerek öğretmenleriyle de işbirliği içerisinde olmamaları yaşanan sıkıntılar arasında yer almaktadır. Hatta öğretmenlerden ikisi okulda veli toplantıları yaparak velileri okula davet etmelerine rağmen okula gelmeyip çocuklarını bir kez bile olsun hiç sormayan velilerin olduğunu söylemişlerdir. Hasan öğretmen de aşağıdaki ifadeleriyle veliler konusunda yaşanan önemli soruna değinmiştir:

Mesela bir veli toplantısına bile defalarca kez velileri aramamıza rağmen veli toplantısına veli katılımı gerçekleştiriyoruz. Tam anlamıyla bir veli işbirliğine gidemediğimizden dolayı, öğrenci başarısında birçok etken var fonksiyon var değişken var. Bu değişkenlerden en önemlilerden biri de ailedir. Çocuk, ailenin içerisine girdikten sonra mekân değişikliği yaptıktan sonra o değişkeni kontrol etmek mümkün olmuyor. Aileler genelde bilinçsiz bizde. Bundan kaynaklı problemler yaşamaktayız.

Öğretmenlerden biri tarafından ailelerle ilgili dile getirilen sorunlardan birisi de Gülay öğretmenin ifade ettiği “*Bizim en büyük zorluğumuz bu LGS sisteminden sonra veliyi kaybettik. Sonrasında öğrenciyi kaybettik.*” yeni gelen Liselere Geçiş Sistemi’nin kendi branşlarıyla ilgili aileler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkidir. Yeni sistemde T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi için hem soru sayısının düşürülmesi hem de kat sayının düşürülmesi veliler tarafından bu dersin artık önemsizmiş gibi algılanmasına ve dolayısıyla velilerin de bu derse önem vermeyerek öğrencilerinin durumlarını eskisi gibi sormamasına, hatta çocuğum bu derse çalışmasa bile olur gibisinden düşünceler içerisine girebildikleri dile getirilmiştir. Ayrıca çocuğum sınavı kazanmasa bile nasıl olsa evine yakın bir okula gidecektir düşüncesi de olabilmektedir. Kimi velilerde böyle durumların yaşanması öğrenciyi de olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Bazı veliler öğrenciler arasındaki hem bilişsel hem davranışsal hem de fiziksel farklılıkları gözetmeden kendi çocuğu ile başkalarının çocuğunu kıyaslayabilmektedir. O şu başarıyı elde etti, senin de aynı başarıyı göstermen gerekiyor gibisinden yaklaşımlar ve baskılar çocukları psikolojik olarak çok olumsuz etkileyebilen bir sorundur. Serhat öğretmenin tanık olarak bizlere aktardığı “*Bazen öğrenci geliyor diyor ki ne olur beni babamdan kurtar annemden kurtar artık dayanamıyorum, sürekli beni başkalarıyla kıyaslıyor, başkalarının gösterdiği başarının aynısını benden istiyor.*” gibisinden ifadeler velilerin bilinçli olmasının ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Görüşmelerden yola çıkarak öğretmenlerin veliler konusunda yaşadığı sorunlar incelendiğinde bu tür sorunların daha çok kırsal bölgelerde yaşandığı, merkezî yerlerde ise ailelerin daha eğitimli ve bilinçli olmasından dolayı velilerden yana pek sorun yaşanmadığı ifade edilebilir.

Maddi imkânlardan kaynaklı sorunlar: Öğrencilerin her türlü araç, gereç, kıyafet vb. ihtiyaçlarının giderilmesi, kaynak kitapların temininin yapılması konusunda ailelerin maddi açıdan farklı durumlarda olup bazı ailelerin gelir seviyesinin çok düşük olması bu ihtiyaçların giderilmesini zorlaştıran bir sorundur. Her öğrencinin eşit imkânlarla sahip olmaması fırsat eşitsizliği yaratıp bazı öğrencilerin eşit şartlar altında eğitim öğretim faaliyetlerini görememesine ve bazı öğrencilerin arkadaşlarının gerisinde kalmasına neden olmaktadır. Bunun için maddi durumu yetersiz olan ailelere, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gerekli desteğin sağlanması önem arz etmektedir.

İklim koşullarından kaynaklı sorunlar: Okulların kapanmasına yakın havaların ders işlemeyi olumsuz yönde etkileyebilecek kadar fazla ısınması da görüşmeye katılan öğretmenlerin ikisi tarafından dile getirilen bir sorundur. Özellikle okulların kapanmasına yakın son bir ayda Nusaybin'deki hava sıcaklığının mevsim normallerinin üzerinde olabilmesi klimaların da olmaması sıcak ortamda ders işlemeyi olumsuz etkileyerek öğrencilerin devamsızlık yapmalarına neden olabilmektedir. Bu yönde görüş belirten öğretmenlere baktığımızda ikisinin de yaz aylarında havaların genelde aşırı derecede sıcak olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki (Mardin/Nusaybin) okullarda görev yaptıkları görülmektedir. Bu yüzden bunun sadece belirli bir bölgede geçerli bir sorun olduğu söylenebilir. Sümeyye öğretmen de

Özellikle bu bölgede yaz aylarına girildikten sonra öğrencilerin okula devamı konusu ciddi bir sorun haline geliyor. Çocuklar son haftalarda sınav olmazsa zaten tamamen kopuyorlar. Bununla ilgili devam sorununun çözülmesi gerekiyor.

şeklinde görüş bildirmiştir.

4.6. ÖĞRETMENLERİN LGS'YE YÖNELİK DİĞER GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

Görüşmeye katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin LGS ile ilgili olarak başka hangi görüş veya önerilerde buldukları yönündeki bulgular aşağıda belirtilen temalar altında verilmiştir:

4.6.1. Öğretmenlerin Yaptıkları Faaliyetlerin Verimliliği

Görüşmeye katılan sosyal bilgiler öğretmenlerine, merkezî sınava hazırlanan öğrencilere destek olmak amacıyla yaptıkları faaliyetlerin verimli olup istenen başarıyı sağlayıp sağlayamadıkları konusundaki düşünceleri sorulmuştur. Öğretmenlerin biri hariç diğer tamamı evet cevabını vererek verimli olduklarını söylemişlerdir. Bazı öğretmenler istenen derecede olmasa bile bunun kendilerinden kaynaklı olmadığını; aile, okulun imkânları, maddi imkânlar, sınav sistemi gibi kendilerinin dışında sebeplerden dolayı istenen ölçüde olmayabildiğini belirtmiştir. Öğretmenler; ders verme, kaynak temin etme, gerektiğinde rehberlik etme gibi birçok konuda ellerinden geleni yaparak en iyi şekilde başarı sağlamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Buse öğretmen:

Ben düşünüyorum şahsen. Elimden geldiğince yardım etmeye çalışıyorum. Elimdeki kaynakları materyalleri veriyoruz dağıtıyoruz ne varsa. Çocuklarda karşılığını da alabiliyorum. Çok büyük atılım gerçekleştiriyoruz ama bir uyanış bir fayda var çocuklarda.

diyerek görüşünü belirtmiştir.

Hayır diyerek yeterince faydalı olmadığını belirten katılımcı Orhan öğretmen, merkezî sınavdan dolayı ne kadar uğraşılırsa uğraşılırsın belli bir seviyedeki öğrencilere faydalı olabildiklerini, orta ve alt seviyedeki öğrencileri düşünmediklerini bu yüzden çok da faydalı olduklarını düşünmediğini ifade etmiştir.

4.6.2. Öğrencilerin Merkezî Sınavda Gösterdiği Yüksek Başarıyı Öğretmenlerin Nasıl Değerlendirdiği Konusundaki Düşünceler

MEB tarafından “Liselere Geçiş Sistemi (LGS) ve Merkezî Sınavla Yerleşen Öğrencilerin Performansı” üzerine yayımlanan raporda merkezî sınavda T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük alt testinden öğrencilerin yüksek başarı gösterdiğine işaret edilmiş olup öğretmenlere bu başarıyı nasıl değerlendirdikleri sorulmuştur.

Görüşmeye katılan öğretmenler çeşitli şekillerde düşüncelerini ifade etmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

Öğretmenlerin yarısına yakını kendi dersleri olan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin biraz daha yakın zaman olmasından, ağırlıklı olarak Atatürk ile ilgili konuların olmasından ve insanlardaki millî değerlerin ağır basmasından dolayı öğrencilerin bu derse olan ilgilerinin daha üst seviyede olduğunu ve dersi genelde sevdiklerini dile getirmiştir. Ayrıca T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin sözel bir ders olmasının etkisiyle öğrencilerin evde okuyarak da çalışabildiği ve sınavda okuma anlamaya dayalı sorular sorulması sebebiyle konuyu biraz bilen öğrencilerin sınavdaki soruları rahatlıkla yapabildiği doğrultusunda görüşler ifade edilmiştir.

Öğretmenlerden dördüne göre de merkezî sınavdaki sorular seçici değil, kolay. Sorulara baktığımızda cevabı ben buradayım diyor, çeldiricisi zayıf. Bu yüzden başarı da çok yüksek görünüyor.

Görüşmeye katılanlardan Cemal öğretmen de bu başarının oluşmasındaki en büyük faktörlerden birisi olarak kendilerinin yoğun bir şekilde öğrencilere destek olmasını görmektedir. Özellikle T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile ilgili, öğrencilerin başarı elde edebilmesi için konuları özümsemekle beraber bol bol soru çözmeleri gerektiği bu yüzden kendilerinin öğrencilere bol bol soru çözdürerek öğrencilerin konuları daha iyi anlamalarını sağladıklarını belirtmiştir. Sınavda sorulan soruların ise orta seviyede olduğunu düşünmektedir.

Katılımcılardan Orhan öğretmen ise öğrencilerin aslında çok da başarılı olmadıklarını ama merkezî sınavın sonucunun yanıltıcı olduğunu düşünerek aşağıdaki ifadeleri dile getirmiştir:

Evet, benim de öğrenci grubum yüksek başarı gösteriyor. Mesela bu sene yapılan merkezî sınavın sorularını değerlendirdiğimizde on sorudan 7,5 doğru ortalaması var benim öğrenci grubunda. Başarı yüksek gibi gözüküyor fakat aslında başarı yüksek filan değil. Neden değil? Soruları çok kolay sorular soruyorlar. Yüzeysel bilgi içeren, yorumlamaya dayanmayan, işin arkasındaki detayı ön plana çıkaracak sorular sormuyorlar inkılap tarihinde. Bu yüzden de öğrenci grubu aslında bu derste başarısız fakat başarılıymış gibi görünmekte. Öğrenciler derinlemesine bu konuları maalesef bilmiyorlar. Bunu sadece sınavdaki öğretmen arkadaşlarım anlayabilir. Merkezî sınavın sonucunun yanıltıcı olduğunu düşünüyorum.

4.6.3. LGS'nin Önceki TEOG Sistemiyle Karşılaştırılması

Öğretmenler görüşmelerde son olarak yeni gelen Liselere Geçiş Sistemi hakkında görüş ve önerilerini belirtirken yeni sistemi bir önceki eski sistem TEOG'la da karşılaştırmışlardır. Görüşmeye katılan öğretmenlerin neredeyse tamamına yakın önemli bir çoğunluğu on bir kişi LGS'yi beğenmeyip TEOG sisteminin çok daha iyi olduğunu ve eski sisteme dönülmesinin veya yeni gelen sistemde de birçok değişiklik yapılmasının gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Yeni sistemle ilgili olarak ağırlıklı olarak sadece soru tipleri, soruların anlamaya kavramaya yönelik olması beğenilmektedir. Yeni sistemle ilgili görüşlerini uzunca ifade eden Cemal öğretmen aşağıdaki eleştirisiyle yeni sistem sonucu yaşanan önemli sıkıntılara değinmiştir:

TEOG'da öğrenciler herhangi iyi bir liseye veya orta düzeyde bir liseye yerleşebilmek için sürekli ders çalışırdı. Ancak LGS sınavına geçişten itibaren bizim orta seviyede olan öğrencilerimiz veya başarısız öğrencilerimiz tamamıyla ders çalışmayı bıraktı. Genel olarak bu LGS sınavı okulların başarı ortalamalarını çok düşürdü. Bu sistemde test dağıttığımız zaman sınıfta 3, 4 veya 5 öğrenciye anca test çözdürebiliyoruz. Katsayı düştükten sonra başarılı öğrenci bile pek test çözmek istemiyor. Ben kendi dersimde test dağıtıyordum mesela başarılı öğrenci on dakikada bitiriyordu on beş dakikası kalıyordu. Diyordum ki kalan zamanda kendine matematik çöz fen çöz. Ki benim dersimden ful da yapsa matematikten beş yanlış yaptı mı hiçbir anlamı yok. Yaptığı bütün çalışmalar boşa gider. Yani matematikten sadece iki soru yapsa neredeyse benim inkılap dersi sorularının tamamına bedel. Ve sınavda bizim dersten gelen sorular da çok zor gelmiyor zaten. Bizim dersten zorlamıyorlar.

Görüşmeye katılan öğretmenlerden ikisi pek bir karşılaştırma yapmayarak bu konuda net görüş belirtmemişlerdir. Geriye kalan sadece bir öğretmen ise şu an hâlihazırdaki sınavın yeterli olduğunu düşünmektedir. Bu da mevcut sistemin çok yetersiz olduğu şeklinde yorumlanabilir.

V. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulguların sonuçları ortaya konmuş olup alan yazındaki benzer çalışmalarla da beraber ulaşılan sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılarak görüşlerini ifade eden sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu MEB tarafından yapılan merkezî sınavlarla ilgili olarak bu sınavların gerekli olduğunu ve sınavsız bir sistemin günümüz şartlarında ülkemizde mümkün olmadığını savunmuşlardır. Kahraman'ın (2014) yaptığı araştırmaya katılan öğretmenler de merkezî ortak sınavların gerekli olduğunu belirtmiştir. Merkezî sınavların neden gerekli olduğu konusunda öğretmenler; öğrencileri değerlendirmek için, öğrencileri ayırt etmek için, adaletin sağlanması için, hedef oluşturuyor, disiplinli çalışmaya yönlendiriyor ve motivasyonu sağlıyor şeklinde görüşler belirtmiştir.

Öğretmenlerin bir kısmı da adaleti başka türlü sağlayamadığımızdan ve abartılarak haksız yere çok yüksek notların verilebilmesinden dolayı merkezî sınavların zorunlu olduğunu ifade etmişlerdir. Aydın (2008) tarafından yapılan çalışmaya bakıldığında öğrencilerin sınavla seçilmesinin daha kararlı ve güvenilir olduğu dile getirilmiştir. Dinç, Dere ve Koluman (2014) yaptıkları çalışmada görüşülen katılımcılardan elde edilen bulgular, yapılan sınavların ve sınav sistemlerinin birçok olumsuz taraflarına dikkat çekerek tarafsız bir şekilde adaletin sağlanması için sınavlar olmadan bunun sağlanamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Görüşmeye katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamı da yapılan merkezî sınavların çeşitli sorunlu taraflarına da özellikle değinmiştir. Katılımcı öğretmenler ortaöğretime geçişteki sınav sisteminin sıklıkla değişmesi konusundaki şikâyetlerini dile getirerek sınavların sıklıkla değişmesinin başta öğrenciler olmak üzere birçok taraf üzerinde olumsuz sonuçlara neden olduğunu belirtmişlerdir.

Görüşmeye katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarısından fazlası haftada iki saat olan sosyal bilgiler ders saatinin yetersiz olduğunu belirterek bu dersle ilgili etkinlik yapma, soru çözümü, materyal kullanımı gibi konularda zaman darlığı yaşadıklarını bu yüzden yeterli verimi sağlayacak derecede ders işleyemediklerini

dile getirmişlerdir. Müfredatın iyi ölçüde işlenebilmesi için de öğretmenlerin çoğu tarafından sosyal bilgiler ders saatinin arttırılması istenmektedir. Kılınçkaya (2018) da yaptığı araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin neredeyse hepsinin ders saatlerinin yetersiz olduğunu ifade ettiklerini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Karaca (2017), sosyal bilgiler için ayrılan haftalık ders saatinin önemli bir sorun olarak müfredatı yetiştirmede yetersiz kaldığını vurgulamıştır.

Görüşmeye katılan öğretmenlere göre eğitim sistemimiz sürece değer vermekte ama tek bir sınava dayalı olarak sonucu baz almaktadır. Bu yüzden sadece son sınıftaki merkezî sınav değil, öğrencinin sekizinci sınıfa kadarki tüm sınıflardaki durumunun da önemsenmesi yönünde çalışmaların yapılarak iyileştirilmelerin yapılması beklentileri var.

Katılımcı öğretmenlerden biri merkezî sınavla yerleşemeyen öğrencilerin adrese dayalı kayıt sistemi ile yerleştirildiklerini ve bu yerleştirmelerin de okuldaki diploma puanına göre yapıldığını hatırlatarak okulda yapılan yazılı sınav sonuçlarında haksız bir şekilde abartılı yüksek notlar verdiğini açık bir şekilde dile getirmiştir. Diğer okullardaki öğretmenlerin kendi öğrencilerinin daha iyi liselere gitmelere için bu şekilde muamele yaptığını düşünerek kendisinin de bu yüzden notları abartarak olduğundan yüksek verdiğini söylemesi yerleştirmelerde adaletin sağlanması konusunda haksızlıkların yaşandığını açıkça göstermektedir.

Görüşmeye katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamına yakın bir çoğunluğu yeni Liselere Geçiş Sistemi'nin olumsuz yönünün çok fazla olduğunu bu yüzden yeni sistemi beğenmediklerini belirterek LGS'nin değiştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Bunu dile getiren öğretmenler eski TEOG sistemini çok daha iyi bulduklarını söyleyerek TEOG'a geri dönülmesini istemektedirler. Nitekim Erol (2016) TEOG sistemi yürürlükte iken öğretmenlerle yaptığı görüşmeler sonucunda araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin çoğunluğunun (%64.28'inin) TEOG sınav sistemini uygun buldukları ortaya çıkmıştır. TEOG ve LGS'nin karşılaştırılmasının yapıldığı bir diğer önemli araştırmada Kuzu, Y., Kuzu, O ve Gelbal, S. (2019) Liselere Geçiş Sistemi ve bu kapsamda yapılan OKİMS'in olumsuz yönlerinin daha fazla olduğu belirlenmiş olup Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sistemi'nin (TEOG) daha iyi ve tercih edilebilir bir sistem olarak görüldüğü sonucuna ulaşmıştır. LGS'nin gelmesiyle öğrenci başarılarının düştüğü, hem

öğrenci hem de öğretmenin motivasyonunun düştüğü, sosyal bilgiler dersine verilen değer ve ilginin azaldığı öğretmenlerin belirttiği sorunlar arasındadır.

Görüşmeye katılan öğretmenlere göre okulların sadece % 10 kadarki bir diliminin sınav puanıyla öğrenci alması bu %10'luk dilim içerisinde yer alamayacağını düşünen öğrenciler için olumsuz durumlara yol açmaktadır. Çünkü LGS'den önceki TEOG sisteminde bu oran yokken % 10 olan en başarılı grup dışında kalan iyi, orta ve düşük seviyede bulunan öğrenciler de iyi bir okula gidebilmek için veya evine yakın bir okula gidebilmek için veya herhangi bir okula yerleşebilmek için ders çalışabiliyordu. Ancak şimdiki Liselere Geçiş Sistemi yüzünden çok iyi olarak nitelendirdiğimiz en üst gruptaki öğrenciler dışında kalan öğrencilerin derslere karşı giderek uzaklaştığı ve okul başarılarının düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Görüşmeye katılan öğretmenler adrese dayalı yerleştirme sisteminin pek de iyi olmadığını çünkü öğrencilerin istemediği halde adrese dayalı yerleştirme sisteminden dolayı başka okullara tercih veremeyerek kendi evine yakın okula kayıt yaptırmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Ayrıca özellikle köylerde kırsal alanda genelde tek bir lisenin bulunduğu ve öğrencilerin köy dışındaki başka bir okulu tercih etme hakları olmadığı, bunun da ciddi sorunlara yol açabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kuzu, Y., Kuzu, O ve Gelbal, S. (2019) yaptıkları araştırma sonuçlarında da öğrenciler adresine en yakın okula kayıt yaptırmalıdır maddesi en çok reddedilen maddeler arasında yer edinmiştir.

Görüşmeye katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, LGS kapsamında yapılan OKİMS'de kendi dersleri olan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ait testte hem soru sayılarının düşürülmesi hem de bu soruların kat sayılarının düşürülmesinin kendi derslerinin artık önemsizmiş gibi görünerek itibarsızlaştırıldığını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinin itibarının düşmesi hem öğrenciler hem de veliler tarafından bu derse olan ilgi ve önemin azalmasına, öğrencilerin artık bu derse pek çalışmamasına yol açmıştır.

Katılımcılardan bazıları okul puanının merkezî sınav puanına eklenmediğini belirterek öğrencilerin bu yüzden okuldaki notları önemsemediğini bu yüzden pek ders çalışmadığını belirtmiştir. Ancak okul puanının merkezî sınav puanına eklenmesi durumunda da abartılı yüksek notların verilmesi gibi bazı suiistimallerin

yaşanabileceği elde edilen bulgulara da bakıldığında kaçınılmaz görünmektedir. Nitekim MEB tarafından Haziran 2019'da yayımlanan “2019 Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav” raporunda Sınav Performansı ile Okul Başarı Puanı Arasındaki İlişkiye de yer verilmiştir. Öğrencilerin ortaokuldaki başarı puanları ile 2019 merkezî sınavdaki puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizinde öğrencilere ait her iki puanın benzer yönde değiştiği ve birbirleriyle yüksek düzeyde ilişkili oldukları belirlenmiştir. MEB'in araştırmasındaki bu sonuca da bakınca OBP'nin merkezî sınava etkisinin olup olmamasıyla ilgili fazla kaygı duyulmaması gerektiğini söyleyebiliriz.

Görüşmeye katılan sosyal bilgiler öğretmenleri OKİMS'de sadece sorulan soru tarzlarının ezberden uzak olup anlama kavramaya yönelik olmasını olumlu karşılayarak soruların kolay olduğu bu yüzden soru güçlüklerinin biraz daha arttırılması gerektiği görüşündeler. Nitekim öğrencilerin merkezî sınavda sosyal bilgiler testinde yüksek başarı göstermesi de soruların ayırt ediciliğinin düşük olduğunu güçlü kılmaktadır.

Katılımcı öğretmenlerle yapılan görüşmelerde okulların fiziki imkânlarının yetersiz olduğu sonuca ulaşılmış olup öğretmenlerin özellikle okullardaki materyal eksikliğinden kaynaklı olarak istenilen ölçüde materyallerden faydalanamadığı belirlenmiştir. Kuş (2010) yapmış olduğu araştırmada okullardaki fiziki şartların yetersiz olduğu sorununa değinerek yöneticilerin bu konuda gerekli fiziki şartların sağlanması için çalışmalarını arttırmaları gerektiğini ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin tamamına yakını MEB'e ait kaynaklar dışında kaynak kitap kullanımının yasak olmasına rağmen kaynak kitap aldıklarını ve aldıklarını belirtmişlerdir. Bu da öğretmenlerin MEB'in mevcut kitaplarını yetersiz görmelerinden dolayı kaynak kitap kullanmaya ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Yapılan görüşmelerde birçok öğretmen sınav sisteminden dolayı öğrencilerin özellikle test çözmeleri gerektiğini ama MEB'in bu konudaki ihtiyacı karşılamayarak öğretmen ve öğrencilerin MEB dışındaki çeşitli yayınevlerine yönelmesine sebep olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca kaynak kitapların temini noktasında da öğrencilerden bazılarının maddi durumu iyi olmayıp her kaynağı alamadığı için fırsat eşitsizliği yaşanmaktadır. Bu yüzden MEB'in kaynak kitaplar konusuna el atarak iyileştirmeler yapması öğretmenlerin çoğunun ortak talebidir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğu teneffüs, ders sonrası boş ders, hafta sonları gibi ders dışı saatlerde de öğrencilerine destek olarak öğrencilerini en iyi şekilde sınava hazırlamaya çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bazı öğretmenlerin sadece mesai vakitleri çalışmayıp okul dışı vakitlerde de örneğin WhatsApp mobil uygulaması üzerinden öğrencilerin sorularının çözümü ve gerektiğinde aile ziyaretleri yaparak öğrenci sorunlarının giderilmeye çalışılması gibi faaliyetlerde de buldukları belirlenmiştir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulardan yola çıkılarak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- 1- Merkezî sınavda T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük testinde soru sayısının azaltılması ve soruların katsayısının çok düşük olması dersi itibarsızlaştırarak dersin önemini azalttığı için soruların kat sayısı veya soru sayısı arttırılmalıdır.
- 2- Sürecin önemszenmeyerek tek bir sınavdaki sonucu esas alarak öğrencilerin liselere yerleştirilmesi yerine merkezî sınavla beraber öğrencinin son sınıfa kadar tüm senelerdeki tutum, davranış ve faaliyetlerinin de değerlendirmeye alınabilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- 3- Köyde oturan ve köyde alternatif okullar olmadığı için adrese dayalı kayıt sisteminden dolayı sadece kendi köyünde bulunan okuldan başka bir okula tercih verememe sorunu çözülerek öğrencilerin tek bir okula mecbur edilmemesi gerekir.
- 4- Merkezî sınavdaki T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük testinde yer alan soruların öğrenciyi ayırt ediciliği biraz daha arttırılmalıdır.
- 5- MEB'in okullardaki kaynak kitap ihtiyacını ortadan kaldıracak veya azaltacak şekilde çalışmalar yapması gerekli olup MEB kitapları daha kaliteli olmalı ve öğrencilerin test / soru bankası ihtiyaçları da MEB tarafından giderilmelidir.
- 6- Eğitim öğretim faaliyetlerinin temel unsurlarından birisi de veliler olmasına rağmen velilerin genel olarak öğretmenlerle iletişiminin çok yetersiz olduğu ve çocuklarının eğitimleri konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları belirlenmiştir. Bu yüzden velilerin bilinçlendirilmesine ve eğitim sistemine dâhil edilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

7- Başkaları yapıyordur ben de yapayım düşüncesiyle öğrencilerinin notlarını hak ettiklerinden fazla bir şekilde yükselterek adaletsizliklere yol açan öğretmenlerin bu şekilde daha fazla kişinin hakkına girildiğinin farkına vararak diğer tüm öğrencileri de kendi öğrencileri olarak görmeleri, notları olduğundan fazla yükseltmeyerek daha vicdani ve hakkaniyetli davranmaları gerekir. Tüm öğretmenlere verilecek bir seminerle öğretmenlerin bu konuda daha hassas olmaları sağlanabilir.

8- Bu araştırma sadece sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini kapsamakta olduğundan, benzer çalışmalar diğer branş öğretmenleri, öğrenci ve veliler ile de yapılabilir.

9- Bu çalışmada yalnızca görüşmeye dayalı bir nitel desen kullanılmıştır. Aynı konuda nicel ve karma desene dayalı çalışmaların yapılması alana katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Anadolu Ajansı. (2019). LGS Sonuçları Açıklandı. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/lgs-sonuclari-aciklandi/1513954> linkinden erişilmiştir. (Erişim tarihi 18.07.2019)
- Akdağ, H. (2009). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 1-14.
- Aydın, S. (2008). Orta ve Yükseköğretim Kurumlarına Öğrenci Seçme Sistemi: Bir Öneri. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*. 8(2).
- Çepni, S. ve Çil, E. (2010). *Fen ve Teknoloji Programı (Tanıma, Planlama, Uygulama ve Sbs İle İlişkilendirme) İlköğretim 1.ve 2. Kademe Öğretmen El Kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.
- Dinç, E. Akşit, İ. (2015). Ortaöğretime Geçiş Sınavları İle İlgili Köşe Yazılarının İncelenmesi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(2), 59-82.
- Dinç, E., Dere, İ ve Koluman, S. (2014). Kademeler Arası Geçiş Uygulamalarına Yönelik Görüşler ve Deneyimler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7(17), 397-423
- Demir, S. B. ve Yılmaz T. A. (2019). En İyisi Bu Mu? Türkiye’de Yeni Ortaöğretime Geçiş Politikasının Velilerin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 164-183.
- Erol, H. (2016). TEOG Sınavında T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi İle İlgili Sorulan Sorular Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(57), 548-567.
- Kahraman İ. (2014). Merkezi Ortak Sınav Uygulamasının Etkilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Tunceli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2(4), 53-73.
- Karaca S. (2017). *Ortaokullarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Çorum İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Amasya.
- Karadeniz, Eker ve Ulusoy. (2015). TEOG sınavındaki T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine Ait Soruların Kazanım Temelli Olarak Değerlendirilmesi, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18).

- Kılınçkaya, Ö. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Türkiye'deki Sosyal Bilgiler Eğitimine İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uşak.
- Kuş, Z. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Beklentileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 69-91.
- Kuzu, Y., Kuzu, O ve Gelbal, S. (2019). TEOG ve LGS Sistemlerinin Öğrenci, Öğretmen, Veli Ve Öğretmen Velilerin Görüşleri Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(1), 112-130.
- MEB, (2019). 2019 Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezi Sınav Raporu. (http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_06/2409430_2019_Ortaogretim_Kurumlarina_Iliskin_Merkezi_Sinav.pdf) linkinden erişilmiştir. (Erişim tarihi:23/08/2019)
- MEB, (2019). Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezi Sınav Başvuru ve Uygulama Kılavuzu. https://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_04/03134315_Kilavuz2019.pdf linkinden erişilmiştir. (Erişim tarihi: 16/05/2019)
- MEB. (2012). MEB, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı, <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=95> linkinden erişilmiştir. (Erişim tarihi 12.06.2017).
- MEB. (2013). Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş. <http://oges.meb.gov.tr/docs2104/sunum.pdf> linkinden erişilmiştir. (Erişim tarihi 12.06.2017).
- Pala, A. (2006) "Eğitimin Temel Kavramları", *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (3. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. s.104.
- Şad ve Şahiner. (2016). Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) Sistemine İlişkin Öğrenci, Öğretmen Ve Veli Görüşleri, *İlköğretim Online*, 15(1), 53-76.
- Yapıcı, H. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (Teog) Sınavı Hakkındaki Görüşleri, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(21), 437-450.

EK1: Görüşme Formu

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 2018 Yılında Uygulanmaya Başlanan Liselere Geçiş Sistemi İle İlgili Faaliyet, Görüş ve Önerileri

Görüşme Formu

Değerli Öğretmenim,

Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, Sosyal Bilgiler Eğitimi BD yüksek lisans öğrencisiyim. Danışmanımla birlikte “sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2018 yılında uygulanmaya başlanan liselere geçiş sistemi ile ilgili faaliyet, görüş ve önerileri” üzerine bir çalışma yapıyoruz. Bu kapsamda amacımız, siz öğretmenlerimizin okul içi ve okul dışı süreçlerde öğrencilerinizi merkezî sınavlara hazırlamak amacıyla ne tür faaliyetler yaptığınızı saptayarak, bu husustaki görüş ve önerilerinizi sistematik bir biçimde ortaya koymaktır. Eğer uygun görürseniz bu görüşme formunda yer alan sorularla ilgili faaliyet, görüş ve önerilerinizi öğrenmek ve görüşmemizin ses kaydını almak istiyorum. Bu görüşme esnasında konuşulanlar kesinlikle başkaları tarafından görülmeyecek ve araştırma dışında herhangi bir amaç için kullanılmayacaktır. Adınız ve diğer kişisel bilgileriniz araştırma raporu da dâhil olmak üzere hiçbir şekilde başkalarıyla paylaşılmayacaktır.

Katılımınız ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Seyfettin AKINCI

Görüşme Soruları

- 1) Kendinizden biraz bahseder misiniz? (mezun olduğu üniversite ve bölüm, çalıştığınız yerler, mesleki kıdem, hangi kademelerde öğretmenlik yaptığınız vs.)
- 2) Ortaöğretime geçiş sınavları hakkında genel olarak düşünceleriniz nelerdir?
- 3) Hâlihazırda uygulanan, kamuoyunda LGS (Liselere Geçiş Sınavı) olarak bilinen “Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav” hakkındaki düşünceniz nelerdir? (daha önceki merkezî sınavlarla karşılaştırabilir misiniz?, iyi mi kötü mü oldu, avantaj ve dezavantajları)
- 4) Öğrencileriniz merkezî sınavlara / LGS’ye nasıl hazırlanıyorlar? Bu hazırlıklara ne zaman başlıyor ve devam ediyorlar?
- 5) Bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak siz bu hazırlık sürecinin neresinde yer alıyorsunuz? Nasıl katkı sağlıyorsunuz?
 - I- Ders planınızda ne tür değişiklikler yapıyorsunuz?
 - II- Derslerinizi işlerken ne tür değişiklikler yapıyorsunuz?
 - a) Konuların sırasını, yerini ve ağırlığını değiştiriyor musunuz? Değiştiriyorsanız bunlar nelerdir?

- b) Öğretim yöntem ve materyalleri kullanımı hususunda neleri nasıl yapıyorsunuz?
- c) Kullandığınız kaynaklar nelerdir? (farklı bir şeyler kullanıyor musunuz?) Farklı kaynaklar kullanıyorsanız bunları nereden nasıl temin ediyorsunuz?
- III- Öğrenci başarılarının değerlendirilmesinde Merkezî Sınava hazırlanan öğrencileriniz için bir değişiklik yapıyor musunuz? (Yapıyorsanız bunlar neler?)
- 6) Ders dışı saatlerde Merkezî Sınava hazırlanan öğrencilerinize destek sağlıyor musunuz? (sağlıyorsanız bunlar nelerdir?), (her öğrenciye mi bazılarına mı?)
- 7) Okul dışında (mesai dışı) Merkezî Sınava hazırlanan öğrencilerinize destek sağlıyor musunuz? (sağlıyorsanız bunlar neler?), (her öğrenciye mi bazılarına mı?)
- 8) Bütün bu süreçlerde ne tür sorunlarla karşılaşıyorsunuz? O sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz? (hem okul içinde hem okul dışında)
- 9) Merkezî Sınava hazırlanan öğrencilerinize destek olmak amacıyla yaptığınız bu faaliyetlerin verimli olup istenen başarıyı sağladığını düşünüyor musunuz?
- I- MEB tarafından “Liselere Geçiş Sistemi (LGS) ve Merkezî Sınavla Yerleşen Öğrencilerin Performansı” üzerine yayımlanan raporda T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük alt testinden öğrencilerin yüksek başarı gösterdiğine işaret edilmiştir. Siz bu başarıyı nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 10) Konuştuğumuz bu konular hakkında başka eklemek istediğiniz bir şeyler var mı?

Teşekkür ederim...